

Testnieuwsbrief

Nummer 99, 2025

Redactie: prof. mr. J.S. Nan en mr. C.L. van der Vis.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:228](#) 18-02-2025

Prejudiciële beslissing. Verhoudt artikel 197b Sr zich tot artikel 197a lid 2 Sr als bijzondere strafbepaling tot de algemene strafbepaling zoals bedoeld in artikel 55 lid 2 Sr?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:293](#) 18-02-2025

Is toereikend gemotiveerd dat de bomaanslag op de tapijtfabriek waar het Syrisch regeringsleger zich had gevestigd is gepleegd met een terroristisch oogmerk door de overheid 'wederrechtelijk' te dwingen het leger terug te trekken?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:302](#) 18-02-2025

Moet voor het wijken van het verschoningsrecht wegens uitzonderlijke omstandigheden blijken dat het Signal-bericht 'niet ziet op normale advocaat-cliënt relatie'?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:141](#) 11-02-2025

Heeft de verdachte de aanmerkelijke kans op de dood van het slachtoffer bewust aanvaard?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:199](#) 11-02-2025

Heeft de rechtbank de gegrondverklaring van het klaagschrift voldoende gemotiveerd, rekening houdend met de standpunten van de officier van justitie en het summiere karakter van het onderzoek in de raadkamer?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:204](#) 11-02-2025

Kan de Hoge Raad de gestelde prejudiciële vraag beantwoorden?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:172](#) 11-02-2025

Levert het laten maken van foto door ander het 'vervaardigen' van afbeelding als bedoeld in artikel 240b lid 1 (oud) Sr op?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:194](#) 11-02-2025

Heeft de verdachte zich opgehouden in de nabijheid van de woning waar het huisverbod op rustte?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:198](#) 11-02-2025

Heeft de rechtbank de gegrondverklaring van het klaagschrift voldoende gemotiveerd, rekening houdend met de standpunten van de officier van justitie en het summiere

karakter van het onderzoek in de raadkamer?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:201](#) 11-02-2025

Is er sprake van soortgelijke feiten als bedoeld in artikel 36d Sr?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:203](#) 11-02-2025

Heeft het hof ten onrechte het beroep op vrijwillige terugtred verworpen?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:206](#) 11-02-2025

Heeft het hof in strijd met artikel 359 lid 2 Sv niet in het bijzonder de redenen opgegeven waarom het is afgeweken van het door de verdediging naar voren gebrachte uitdrukkelijk onderbouwde standpunt?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:208](#) 11-02-2025

Bewijsklacht.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:207](#) 11-02-2025

Bewijsklacht.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:225](#) 11-02-2025

Had de verdachte (voorwaardelijk) opzet op de aanwezigheid van hennep en kon hij daarover feitelijke macht uitoefenen?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:226](#) 11-02-2025

Is de verdachte gebracht tot het begaan van andere strafbare feiten dan waarop zijn opzet al tevoren was gericht?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:171](#) 04-02-2025

Heeft het hof het beroep van de verdachte op artikel 10 EVRM onvoldoende gemotiveerd verworpen?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:170](#) 04-02-2025

Heeft de verdachte voorwaardelijk opzet gehad op het gronddelict?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:169](#) 04-02-2025

Kon het hof bij de oplegging van de ISD-maatregel eerdere ISD-maatregelen betrekken, en heeft het hof in strijd met artikel 38p lid 5 Sr ten onrechte een behandeling als bijzondere voorwaarde gesteld zonder verdachtes bereidheid daartoe?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:138](#) 04-02-2025

Kon het hof oordelen dat de verdachte geen grieven heeft ingediend en hem daarom ex artikel 416 lid 2 Sv niet-ontvankelijk verklaren in hoger beroep, nu het hof geen acht sloeg op e-mailwisselingen tussen de raadsman en de strafgriffie?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:135](#) 04-02-2025

Kon het hof de verdachte, die zich eerder in de procedure uitgaf als B, veroordelen op naam van A, nu hij in eerste aanleg ten onrechte op naam van B is berecht en veroordeeld?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:120](#) 04-02-2025

Heeft het hof verzuimd aan te geven in hoeverre het de straf heeft verminderd in verband met het geconstateerde vormverzuim?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:119](#) 04-02-2025

Toelaatbaarheid bijzondere voorwaarden.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:118](#) 04-02-2025

Toelaatbaarheid bijzondere voorwaarden.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:173](#) 04-02-2025

Is het klaagschrift ontvankelijk, nu de klager niet binnen 14 dagen na kennisgeving als bedoeld in artikel 5:4:10 lid 1 Sv een klaagschrift heeft ingediend?

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2025:181](#) 04-02-2025

Verhoorbijstand en post-Keskin.

RECHTSPRAAK

Moet voor het wijken van het verschoningsrecht wegens uitzonderlijke omstandigheden blijken dat het Signalbericht ‘niet ziet op normale advocaat-cliënt relatie’?

Moet voor het wijken van het verschoningsrecht wegens uitzonderlijke omstandigheden blijken dat het Signalbericht ‘niet ziet op normale advocaat-cliënt relatie’?

Het cassatiemiddel klaagt – met betrekking tot ‘het eerste Signalbericht ([gebruikersnaam 1] - [klager])’ – over het oordeel van de rechtbank dat voor het aannemen van zeer uitzonderlijke omstandigheden op grond waarvan het verschoningsrecht van de klager moet wijken voor het belang van de waarheidsvinding, sprake moet zijn van aanwijzingen dat het bericht ‘niet ziet op een normale advocaat-cliënt relatie’.

Op grond van artikel 218 Sv kan degene die uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding is verplicht, zich op zijn verschoningsrecht beroepen over hetgeen waarvan de wetenschap aan hem als zodanig is toevertrouwd. Aan dit verschoningsrecht ligt ten grondslag dat het maatschappelijk belang dat de waarheid in een juridische procedure aan het licht komt, moet wijken voor het maatschappelijk belang dat eenieder zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het toevertrouwde om bijstand en advies tot de verschoningsgerechtigde moet kunnen wenden. Het verschoningsrecht ziet daarbij op de wetenschap die rechtstreeks verband houdt met de taakuitoefening van de verschoningsgerechtigde. Dit betekent dat een advocaat alleen een verschoningsrecht toekomt met betrekking tot de wetenschap die hij in de normale uitoefening van zijn beroep heeft verkregen, dat wil zeggen wat hem is toevertrouwd in het kader van zijn juridische dienstverlening aan een rechtzoekende die zich tot hem heeft gewend vanwege zijn hoedanigheid van advocaat. Algemeen uitgangspunt daarbij is dat het voor een beroep op het verschoningsrecht niet van belang is of de informatie waar het om gaat zich al dan niet bij de verschoningsgerechtigde zelf bevindt. (Vgl. onder meer HR 12 maart 2024, ECLI:NL:HR:2024:375.)

Het verschoningsrecht van onder meer de advocaat is echter in zoverre niet absoluut, dat zich zeer uitzonderlijke omstandigheden laten denken waarin het belang dat de waarheid aan het

licht komt – ook ten aanzien van datgene waarvan de wetenschap hem als zodanig is toevertrouwd in de normale uitoefening van zijn beroep – zwaarder moet wegen dan het verschoningsrecht. De vraag of zich zo uitzonderlijke omstandigheden voordoen laat zich niet in het algemeen beantwoorden. Voor het oordeel dat van zeer uitzonderlijke omstandigheden – en dus van een uitzondering op de hoofdregel met betrekking tot het verschoningsrecht – sprake is, gelden zware motiveringseisen. (Vgl. HR 30 oktober 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA5665.)

Daarbij komt in een geval als dit betekenis toe aan de aard en de ernst van het strafbaar feit waarvan het vermoeden bestaat dat het is begaan, de aard en de inhoud van het materiaal waarover zich het verschoningsrecht uitstrekt in verband met het belang dat door het verschoningsrecht wordt gediend, de mate waarin de betrokken belangen van de cliënt worden geschaad als het verschoningsrecht wordt doorbroken en de omstandigheid dat de gegevens niet op een andere manier kunnen worden verkregen (vgl. onder meer HR 27 mei 2008, ECLI:NL:HR:2008:BC1369 en HR 30 juni 2017, ECLI:NL:HR:2017:1205).

Wat betreft het belang van de waarheidsvinding geldt als beoordelingsmaatstaf of de betreffende gegevens redelijkerwijs in een zodanig direct verband staan met het strafbare feit waarvan het vermoeden bestaat dat dit is begaan, dat deze gegevens kunnen dienen om de waarheid aan het licht te brengen (vgl. HR 30 oktober 1999, ECLI:NL:HR:1999:ZD7280).

De rechtbank heeft overwogen dat het onderzoeksbelang in deze zaak, gelet op de aard en de zwaarte van de feiten waarop het onderzoek Mandel zich richt, zeer uitzonderlijke omstandigheden kan opleveren op grond waarvan het verschoningsrecht van de klager moet wijken voor het belang van de waarheidsvinding. De rechtbank heeft vervolgens het klaagschrift gegrond verklaard met betrekking tot het ‘Signalbericht ([gebruikersnaam 1] - [klager])’, omdat naar het oordeel van de rechtbank niet blijkt ‘van aanwijzingen dat geen sprake is van een normale advocaat-client relatie’.

De rechtbank heeft bij haar beoordeling het juiste toetsingskader vooropgesteld, maar zij heeft dit kader niet juist toegepast. Nu de rechtbank tot uitgangspunt heeft genomen dat de Signalberichten onder het verschoningsrecht van de klager vallen en dat zich in deze zaak zeer uitzonderlijke omstandigheden voordoen op grond waarvan het verschoningsrecht van de klager moet wijken voor het belang van de waarheidsvinding, had de rechtbank moeten beoordelen of ook wat betreft het ‘Signalbericht ([gebruikersnaam 1] - [klager])’ sprake is van gegevens die redelijkerwijs in een zodanig direct verband staan met het strafbare feit waarvan het vermoeden bestaat dat dit is begaan, dat deze gegevens kunnen dienen om de waarheid aan het licht te brengen. Anders dan de rechtbank heeft geoordeeld, geldt niet daarnaast als vereiste dat aanwijzingen blijken dat het betreffende bericht geen verband houdt met ‘een

normale advocaat-cliënt relatie'.

Het cassatiemiddel slaagt in zoverre. Dat brengt mee dat bespreking van het restant van het cassatiemiddel niet nodig is.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 18-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:302

Zaaknummer: 23/04645

Rechters: M.J. Borgers, A.L.J. van Strien en T. Kooijmans

Wetsartikelen: 218 Sv, 98 Sv en 552a Sv

RECHTSPRAAK

Is toereikend gemotiveerd dat de bomaanslag op de tapijtfabriek waar het Syrisch regeringsleger zich had gevestigd is gepleegd met een terroristisch oogmerk door de overheid ‘wederrechtelijk’ te dwingen het leger terug te trekken?

Is toereikend gemotiveerd dat de bomaanslag op de tapijtfabriek waar het Syrisch regeringsleger zich had gevestigd is gepleegd met een terroristisch oogmerk door de overheid ‘wederrechtelijk’ te dwingen het leger terug te trekken?

Beoordeling van het eerste cassatiemiddel

Het cassatiemiddel klaagt dat uit de bewijsvoering van het hof niet kan worden afgeleid dat de verdachte ook in de periode van 11 juli 2012 tot en met 31 juli 2012 zich schuldig heeft gemaakt aan het onder 2 bewezen verklaarde (als leider) deelnemen aan een organisatie die tot oogmerk heeft het plegen van terroristische misdrijven.

Het cassatiemiddel leidt niet tot cassatie. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal onder 3 en 6.

Beoordeling van het tweede cassatiemiddel

Het cassatiemiddel klaagt onder meer over het aan de bewezenverklaring van feit 2 ten grondslag liggende oordeel van het hof dat sprake is van het ‘wederrechtelijk’ dwingen van een overheid als bedoeld in artikel 83a Sr. Het betoogt daartoe dat de gedragingen van de verdachte niet wederrechtelijk waren omdat zij waren gericht tegen ‘het verwerpelijke regime van Assad’.

In cassatie is het volgende van belang:

- het Kaderbesluit 2002/475/JBZ van de Raad van 13 juni 2002 inzake terrorismebestrijding

(PbEG 2002, L 164/3) (oud) (hierna: Kaderbesluit terrorismebestrijding), voor zover van belang:

‘Artikel 1 Terroristische misdrijven en rechten en fundamentele beginselen

1. Iedere lidstaat neemt de maatregelen die noodzakelijk zijn om ervoor te zorgen dat de onder a) tot en met i) bedoelde opzettelijke gedragingen, die door hun aard of context een land of een internationale organisatie ernstig kunnen schaden en die overeenkomstig het nationale recht als strafbare feiten zijn gekwalificeerd, worden aangemerkt als terroristische misdrijven, indien de dader deze feiten pleegt met het oogmerk om:

- een bevolking ernstig vrees aan te jagen, of
- de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te dwingen tot het verrichten of het zich onthouden van een handeling, dan wel
- de politieke, constitutionele, economische of sociale basisstructuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen.’

Artikel 83a Sr is ingevoerd bij de Wet van 24 juni 2004 tot wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met terroristische misdrijven, *Stb.* 2004, 290 (hierna: Wet terroristische misdrijven). Het amendement van het Tweede Kamerlid De Wit (*Kamerstukken II* 2003/04, 28463, nr. 12) hield in ten aanzien van de drie in artikel 83a Sr omschreven oogmerken het woord ‘wederrechtelijk’ in te voegen. Dit amendement is ingetrokken bij de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer. Op voorstel van de minister van Justitie tijdens die mondelinge behandeling is in de vierde nota van wijziging het woord ‘wederrechtelijk’ alleen toegevoegd aan het in artikel 83a Sr omschreven oogmerk een overheid of internationale organisatie te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden. De geschiedenis van de totstandkoming van de Wet terroristische misdrijven houdt onder meer in:

- de memorie van toelichting:

‘De gekozen omschrijving van het oogmerk stelt, tezamen met de omstandigheid dat een beperkt aantal zeer ernstige misdrijven als terroristisch misdrijf zijn aangewezen, buiten twijfel dat strafbare feiten gepleegd door actiegroepen niet als zodanig kunnen worden aangemerkt. Deze actiegroepen plegen ter bevordering van de door hen nagestreefde doelen geen zeer ernstige misdrijven. Zou, in een enkel geval, de kwalificatie van één van de in het bovenstaande opgesomde misdrijven toch van toepassing kunnen zijn, dan stelt de formulering van het gekozen oogmerk buiten twijfel dat het niet om een terroristisch misdrijf

gaat. Van strafbare feiten die (delen van) de bevolking vrees aanjagen is in dat verband immers geen sprake. Gepoogd wordt niet, de publieke opinie door het aanjagen van vrees te mobiliseren. Voorts, en in verband daarmee, kan de druk die door dergelijke acties op een overheid of internationale organisatie gelegd wordt, niet als «dwingen» worden aangemerkt. Daarvoor is de pressie die van dergelijke acties uitgaat, onvoldoende sterk. In veel gevallen zijn de misdrijven ook geenszins beoogd, maar een door vele leden van de desbetreffende actiegroep niet gewenst bijverschijnsel bij hun actie. Van het ernstig ontwrichten van fundamentele politieke (etc.) structuren is evenmin sprake.’

(*Kamerstukken II 2001/02, 28463, nr. 3, p. 3.*)

- de toelichting op het amendement van het Kamerlid De Wit:

‘Dit amendement strekt ertoe een onderscheid te maken tussen gelegitimeerde uitingen van protest en terroristische misdrijven. Het ontbreken van het bestanddeel «wederrechtelijk», waardoor de handelingen niet strafbaar hoeven te zijn om aangemerkt te worden als «terroristisch», leidt er onder omstandigheden toe dat demonstranten en activisten onder de definitie van het terroristische oogmerk vallen.’

(*Kamerstukken II 2003/04, 28463, nr. 12.*)

- bij de mondelinge behandeling in de Tweede Kamer van het wetsvoorstel dat heeft geleid tot de Wet terroristische misdrijven is onder meer naar voren gebracht:

‘Minister Donner: (...) Ik kom nu toe aan het amendement van de heer De Wit op stuk nr. 12. Ik vraag hem of hij ermee akkoord gaat dat wij in het tweede onderdeel over het onder druk zetten van de regering de term wederrechtelijk opnemen in plaats van onrechtmatig, omdat wederrechtelijk de term is die in de strafwet wordt gebruikt. Ik ben het met hem eens dat anders mogelijk inderdaad wat het oogmerk betreft het onder druk zetten van de overheid als zodanig als terrorisme wordt betiteld. Dat beeld kan inderdaad ontstaan. In de meeste gevallen acht ik het overigens ook een zekere vorm van terrorisme. Desondanks denk ik dat het onverstandig zou zijn om dat beeld in de strafwet te laten staan.’

(*Handelingen II 2003/04, nr. 33, p. 2361.*)

- de toelichting op de vierde nota van wijziging:

‘In het kaderbesluit terrorismebestrijding wordt in artikel 1, eerste lid, onder meer gesproken van het oogmerk om «de overheid of een internationale organisatie op onrechtmatige wijze te dwingen». De voorgestelde wijziging strekt ertoe de formulering van het terroristisch oogmerk daar op af te stemmen, door het woord «wederrechtelijk» als in het Wetboek van Strafrecht

gebruikelijke verwoording van «op onrechtmatige wijze» in de formulering van het terroristisch oogmerk op te nemen.’

(*Kamerstukken II 2003/04, 28463, nr. 28.*)

- de memorie van antwoord:

‘Met deze leden [van de CDA-fractie] ben ik van mening dat bepaalde daden nimmer te rechtvaardigen zijn met het doel een abject regime ten val te brengen. Zij noemden als voorbeeld het vrees aanjagen van de bevolking door aanslagen op de bevolking, teneinde een regime te destabiliseren. De artikelen 83 en 83a Sr zijn in dergelijke gevallen dan ook materieel van toepassing.’

(*Kamerstukken I 2003/04, 28463, C, p. 11.*)

- de nota naar aanleiding van het verslag:

‘Ook informeerden deze leden naar de mogelijkheid om gewelddadige acties die ten doel hebben om het repressieve apparaat van een abject regime aan te tasten, als terroristische misdrijven aan te merken. Ik wil daarbij voorop stellen dat de vraag of bepaalde gedragingen als terroristisch misdrijf kunnen worden aangemerkt, dient te worden beantwoord op basis van een analyse van alle feiten en omstandigheden van het concrete geval tegen de achtergrond van de delictsomschrijvingen die dit wetsvoorstel bevat. Indien sprake is van een aangewezen misdrijf (een moord, brandstichting, bomaanslag etc.), en een terroristisch oogmerk wordt vastgesteld, is dit het geval. Wel is het in beginsel mogelijk dat in bijzondere situaties een strafuitsluitingsgrond kan worden aangenomen; ook is voorstelbaar dat strafvervolgning niet in alle gevallen opportuun zal worden geacht.’

(*Kamerstukken I 2003/04, 28463, E, p. 3-4.*)

Het in de tenlastelegging en de bewezenverklaring voorkomende begrip ‘terroristisch oogmerk’ is ontleend aan artikel 83a Sr. Daaronder wordt in die bepaling onder meer verstaan het oogmerk een overheid ‘wederrechtelijk’ te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden.

Gelet op de weergegeven wetsgeschiedenis, is met de toevoeging van het begrip ‘wederrechtelijk’ aan artikel 83a Sr aangesloten bij artikel 1 lid 1 van het Kaderbesluit terrorismebestrijding, dat in dit verband spreekt over het ‘op onrechtmatige wijze (...) dwingen’. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat met die toevoeging is beoogd buiten twijfel te stellen dat personen – waarbij genoemd zijn demonstranten en activisten – die op rechtmatige wijze proberen de overheid tot iets te bewegen, niet handelen met het hier bedoelde terroristisch oogmerk.

Het cassatiemiddel neemt tot uitgangspunt dat van het in artikel 83a Sr bedoelde oogmerk tot het ‘wederrechtelijk dwingen’ van een overheid geen sprake kan zijn als het gaat om een misdrijf als genoemd in artikel 83 Sr, dat moet worden aangemerkt als een verzetshandeling tegen ‘een verwerpelijk regime’. Mede gelet op de wetsgeschiedenis gaat het cassatiemiddel daarmee uit van een te beperkte en daarom onjuiste uitleg van artikel 83a Sr.

Het cassatiemiddel faalt in zoverre.

De Hoge Raad heeft ook de verder in het cassatiemiddel aangevoerde klachten over de uitspraak van het hof beoordeeld. De uitkomst hiervan is dat ook deze klachten niet kunnen leiden tot vernietiging van die uitspraak. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal onder 5.9 tot en met 5.11 en 5.14.

Opmerking verdient nog dat uit de weergegeven wetsgeschiedenis naar voren komt dat strafvervolgning niet in alle gevallen opportuun zal worden geacht en dat niet is uitgesloten dat in bijzondere situaties een beroep op een strafuitsluitingsgrond kan worden aanvaard als een verdachte zich op het standpunt stelt dat hij een in artikel 83 Sr genoemd misdrijf heeft gepleegd met het doel het ‘repressieve apparaat van een abject regime aan te tasten’.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 18-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:293

Zaaknummer: 23/04520

Rechters: V. van den Brink, M. Kuijer, T.B. Trotman, F. Posthumus en R. Kuiper

Advocaten: A.M. Seebregts

Wetsartikelen: 83 Sr, 83a Sr en 140a Sr

RECHTSPRAAK

Prejudiciële beslissing. Verhoudt artikel 197b Sr zich tot artikel 197a lid 2 Sr als bijzondere strafbepaling tot de algemene strafbepaling zoals bedoeld in artikel 55 lid 2 Sr?

Prejudiciële beslissing. Verhoudt artikel 197b Sr zich tot artikel 197a lid 2 Sr als bijzondere strafbepaling tot de algemene strafbepaling zoals bedoeld in artikel 55 lid 2 Sr?

Juridisch kader

Wetsgeschiedenis

De wetsgeschiedenis die van belang is voor de beantwoording van de prejudiciële vragen, is weergegeven in de conclusie van de advocaat-generaal. In het bijzonder zijn de volgende passages van belang.

- Artikel 197b Sr is ingevoerd bij de Wet van 23 december 1993 tot wijziging van de Vreemdelingenwet en van het Wetboek van Strafrecht, *Stb.* 1993, 707. De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel dat tot deze wet heeft geleid, houdt onder meer in:

‘1. Algemeen

(...)

Vele vreemdelingen zullen rechtstreeks trachten binnen te komen op de Nederlandse arbeidsmarkt indien zij voorzien dat een gewone aanvraag om toelating nul op het rekwest zal opleveren. Doordat de werkgever bereid is op hun arbeidsaanbod in te gaan, hebben zij gelegenheid tot wederrechtelijk verblijf hier te lande. Wij menen dat mede door passende strafbaarstelling van de werkgevers deze «wegomlegging», die op den duur een geïntegreerd asiel- en toelatingsbeleid onmogelijk maakt, tegengegaan kan worden. Wij sluiten daarbij aan bij het beginsel, dat ook ten grondslag ligt aan artikel 27 van de Schengen-Uitvoeringsovereenkomst (...) Dit artikel 27 (...) poogt een «wegomlegging» van de migratoire stromen te voorkomen die het gevolg kan zijn van het gemeenschappelijk stelsel van

verantwoordelijkheden bij de afdoening van asielverzoeken en de uniformering van de criteria voor toegangsverschaffing. Wij hebben dit artikel 27 «vertaald» in een in te lassen artikel 197a van het Wetboek van Strafrecht. (...) In dit artikel 197a wordt straf bepaald tegen degene die een ander uit winstbejag behulpzaam is bij het zich verschaffen van toegang of verblijf in Nederland of het Schengen-grondgebied terwijl die toegang of dat verblijf strijdt met het objectieve vreemdelingenrecht. Dus: verblijf zonder dat toelating is verkregen. In artikel II van het voorliggend ontwerp breiden wij de aansprakelijkheid ingevolge artikel 197a uit ten laste van de werkgever of diegene die uit hoofde van een aanstelling »illegale arbeid« doet verrichten.

Bij deze aanvulling van het Wetboek van Strafrecht gaan we ervan uit dat extraterritoriale rechtsmacht gevestigd moet worden. (...)

Dit extraterritoriale karakter van het door ons te bestrijden verschijnsel noodzaakt ons te zien naar een ander wettelijk instrumentarium dan de Wet arbeid buitenlandse werknemers (Stb. 1978, 737, hierna: WABW) ons kan bieden. De WABW vestigt in artikel 4 een vergunningstelsel via de tot de werkgever gerichte materiële verbodsnorm, dat het verboden is zonder vergunning van de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een vreemdeling arbeid te doen verrichten. (...)

Overigens is de behoefte om deze leemten in de rechtshandhaving op te heffen niet de enige reden, waarom wij de voorgestelde oplossing bepleiten. Wij menen dat er grond is voor de wetgever, zijn norm(her)oriënterende taak op zich te nemen. (...)

8. De strafbepalingen ten laste van de werkgevers

Resteert nog een bespreking van de strafbepalingen tegen diegenen die uit winstbejag een vreemdeling behulpzaam zijn bij het zich verschaffen van toegang tot of verblijf in Nederland, wetende, of ernstige redenen hebbende om te vermoeden, dat de toegang of het verblijf van de vreemdeling hier te lande wederrechtelijk is.

De strafbepalingen borduren, zoals aangegeven, verder op artikel II, onderdeel B van de uitvoeringwet-Schengen. Daarin wordt een nieuw artikel 197a Sr voorgesteld in het bijzonder gericht tegen diegene die een ander uit winstbejag behulpzaam is bij het zich verschaffen van toegang tot of verblijven in Nederland, terwijl hij weet of ernstige redenen heeft te vermoeden dat de toegang of dat verblijf wederrechtelijk is. Dat artikel 197a heeft mede betrekking op toegangsverschaffing of verblijf tot of in een staat, die gehouden is mede ten behoeve van Nederland grenscontrole uit te oefenen. Deze uitbreiding is het gevolg van de omstandigheid, dat het hier gaat om een implementatie van een verplichting voortvloeiend uit de Uitvoeringsovereenkomst-Schengen.

Via de voorgestelde artikelen 197b en 197c worden gekwalificeerde strafbedreigingen ingevoerd ten laste van diegenen die als werkgevers illegale vreemdelingen gelegenheid geven tot wederrechtelijke toegang of verblijf hier te lande of die daarvan een beroep of gewoonte maken.

De hierbedoelde gedragingen, waarbij een wederrechtelijk verblijf of onrechtmatige toegangsverschaffing van vreemdelingen wordt begunstigd, zijn niet langer te beschouwen als zuiver ordeningstechnische delicten, als hoedanig zij wel beschouwd worden in het kader van artikel 4 WABW. Het gaat hier om vergrijpen, die zich in wezen richten tegen de openbare orde en die een acute gevaarzetting opleveren voor de publieke kas. In het op 18 maart 1991 uitgebrachte eindrapport van de Commissie Binnenlands Vreemdelingentoezicht is in Hoofdstuk VI uitvoerig ingegaan op de maatschappelijk onaanvaardbare aspecten van illegale tewerkstelling van vreemdelingen. Wij onderschrijven de slotsom van de Commissie dat het systeem van publieke rechtshandhaving op dit punt sluitend moet zijn, waarbij een aanmerkelijke verhoging van de strafmaat van groot belang is. De huidige strafvorderingspraktijk heeft, gelijk de ervaring leert, beslist onvoldoende afschrikwekkende werking. (...)

In de regeringsreactie op het rapport van de Commissie Binnenlands Vreemdelingentoezicht gaf de regering al te kennen dat het tewerkstellen van illegale vreemdelingen als zodanig een op misdrijfniveau te waarden normschending moet opleveren, met alle strafbedreiging van dien (Kamerstukken II, 22 146, nr 1, p 19, 4e alinea). Dit gebeurt in het voorliggend ontwerp met name in artikel 197b, waar in het bijzonder – op gekwalificeerde wijze – wordt strafbaar gesteld degeen die een ander, die zich tot Nederland wederrechtelijk toegang of verblijf heeft verschaft, krachtens overeenkomst in een onderneming van handel of nijverheid arbeid doet verrichten, terwijl hij weet of ernstige redenen heeft om te vermoeden dat de toegang of het verblijf wederrechtelijk is.’

(*Kamerstukken II 1991/92, 22735, nr. 3, p. 1, 7-9, 37.*)

- Bij de Wet van 7 oktober 1996 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht (mensensmokkel), *Stb.* 1996, 505, is in artikel 197a lid 1 (oud) Sr het strafmaximum verhoogd. De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel dat heeft geleid tot deze verhoging, houdt onder meer in:

‘De – strafrechtelijke – aanpak van mensensmokkelaars is daarmee een essentieel onderdeel geworden van de beheersing van de migratiestromen. Het huidige artikel 197a van het Wetboek van Strafrecht vertoont echter – zo leert de praktijk – enige tekortkomingen. Zo is de strafbedreiging – ten hoogste een jaar – wel zeer licht, indien dit wordt afgezet tegen enerzijds

de grote maatschappelijke belangen die zijn gediend met beheersing van de migratiestromen en anderzijds het financieel zeer lucratieve karakter van dit delict. De ernst van het feit rechtvaardigt dan ook zonder meer een hogere strafbedreiging. In dit verband is het tekenend dat inmiddels een aantal veroordelingen zijn uitgesproken wegens overtreding van artikel 197a van het Wetboek van Strafrecht waarbij de rechter de maximale straf heeft opgelegd. (...)

Ten slotte vermelden wij nog dat in de artikelen 197b en volgende van het Wetboek van Strafrecht geen wijzigingen worden aangebracht. Deze artikelen (...) stellen als misdrijf strafbaar de tewerkstelling van wederrechtelijk hier te lande verblijvende vreemdelingen. Ten aanzien van die specifieke vorm van begunstiging van illegaal verblijf zijn de hierboven genoemde redenen tot verhoging van de strafbedreiging niet van toepassing. Het betreft hier immers delicten met een geheel andere achtergrond, ten aanzien waarvan de hoogte van de strafbedreiging nog steeds in overeenstemming kan worden geacht met de ernst van het delict en welke ook overigens de effectiviteit van de rechtshandhaving niet belemmert. De hier voorgestelde wijzigingen van artikel 197a hebben daardoor tot gevolg dat de artikelen 197b en 197c voortaan als een geprivilegieerd delict moeten worden beschouwd ten opzichte van artikel 197a.'

(Kamerstukken II 1994/95, 24269, nr. 3, p. 1-3.)

Beantwoording van de gestelde prejudiciële vragen

In de eerste prejudiciële vraag wordt aan de orde gesteld of artikel 197b Sr zich tot artikel 197a lid 2 Sr verhoudt als een bijzondere strafbepaling tot een algemene strafbepaling in de zin van artikel 55 lid 2 Sr. De Hoge Raad beantwoordt deze vraag negatief.

Artikel 197b Sr bevat immers niet alle bestanddelen van artikel 197a lid 2 Sr, terwijl de genoemde wetsgeschiedenis geen dwingende aanknopingspunten bevat voor de opvatting dat artikel 197b Sr niettemin moet worden beschouwd als zo'n bijzondere strafbepaling. Daarbij neemt de Hoge Raad mede in aanmerking dat in die wetsgeschiedenis weliswaar tot uitdrukking is gebracht dat 'de artikelen 197b en 197c voortaan als een geprivilegieerd delict moeten worden beschouwd ten opzichte van artikel 197a', maar dat die opmerking is gemaakt in de context van de – negatief beantwoorde – vraag of ook aanpassing van het strafmaximum in artikel 197b Sr was aangewezen, en dat mede gelet daarop die opmerking tegen de achtergrond van die wetsgeschiedenis als geheel, onvoldoende dwingend is om aan te nemen dat artikel 197b Sr een bijzondere strafbepaling vormt ten opzichte van artikel 197a lid 2 Sr. Zo wordt in de betreffende memorie van toelichting over de context van artikel 197b Sr ook opgemerkt dat het een bepaling betreft met 'een geheel andere achtergrond'.

Nu de eerste prejudiciële vraag ontkennend wordt beantwoord, is het niet nodig de tweede en

derde prejudiciële vraag te beantwoorden.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 18-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:228

Zaaknummer: 24/03441

Rechters: V. van den Brink, Y. Buruma, C. Caminada, T. Kooijmans en C.N. Dalebout

Wetsartikelen: 55 Sr, 197a Sr, 197b Sr en 553 Sv

RECHTSPRAAK

Is de verdachte gebracht tot het begaan van andere strafbare feiten dan waarop zijn opzet al tevoren was gericht?

Is de verdachte gebracht tot het begaan van andere strafbare feiten dan waarop zijn opzet al tevoren was gericht?

Het cassatiemiddel klaagt onder meer over het oordeel van het hof met betrekking tot de in de zaak met parketnummer 09-101682-20 onder 1 en 2 ten laste gelegde feiten dat de verdachte niet is gebracht tot het begaan van andere strafbare feiten dan waarop zijn opzet al tevoren was gericht.

Op grond van artikel 126i lid 2 Sv mag de opsporingsambtenaar bij de uitvoering van (onder meer) het bevel om goederen af te nemen de verdachte niet tot andere strafbare feiten brengen dan waarop het opzet van de verdachte al tevoren was gericht. Dit voorschrift strekt mede tot bescherming van het in artikel 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) heeft in dit verband overwogen dat ‘the use of special investigative methods – in particular, undercover techniques – cannot in itself infringe the right to a fair trial. However, on account of the risk of police incitement entailed by such techniques, their use must be kept within clear limits’ (EHRM 5 februari 2008, nr. 74420/01, par. 51 (*Ramanauskas/Litouwen*)). Over deze ‘clear limits’ heeft het EHRM in de zaak *Ramanauskas* verder overwogen:

‘54. Furthermore, while the use of undercover agents may be tolerated provided that it is subject to clear restrictions and safeguards, the public interest cannot justify the use of evidence obtained as a result of police incitement, as to do so would expose the accused to the risk of being definitively deprived of a fair trial from the outset (...).

55. Police incitement occurs where the officers involved – whether members of the security forces or persons acting on their instructions – do not confine themselves to investigating criminal activity in an essentially passive manner, but exert such an influence on the subject as to incite the commission of an offence that would otherwise not have been committed, in

order to make it possible to establish the offence, that is, to provide evidence and institute a prosecution (...).'

Over de vraag of sprake is van 'police incitement' en in hoeverre het optreden van opsporingsambtenaren 'essentially passive' is, heeft het EHRM in zijn uitspraak van 15 oktober 2020, nr. 40495/15 (*Akbay e.a./Duitsland*) overwogen:

'111. When faced with a plea of police incitement, or entrapment, the Court will attempt to establish, as a first step, whether there has been such incitement or entrapment (substantive test of incitement (...)).

(...)

113. In order to distinguish police incitement, or entrapment, from the use of legitimate undercover techniques in criminal investigations, the Court has developed the following criteria.

114. In deciding whether the investigation was "essentially passive" the Court will examine the reasons underlying the covert operation and the conduct of the authorities carrying it out. The Court will rely on whether there were objective suspicions that the applicant had been involved in criminal activity or was predisposed to commit a criminal offence (see *Bannikova*, cited above, § 38).

115. The Court has found in that context, in particular, that the national authorities had no good reason to suspect a person of prior involvement in drug trafficking where he had no criminal record, no preliminary investigation had been opened against him and there was nothing to suggest that he had a predisposition to become involved in drug dealing until he was approached by the police (see *Teixeira de Castro*, cited above, § 38; confirmed in *Edwards and Lewis v. the United Kingdom* [GC], nos. 39647/98 and 40461/98, §§ 46 and 48, ECHR 2004-X; *Khudobin v. Russia*, no. 59696/00, § 129, ECHR 2006-XII (extracts); *Ramanauskas*, cited above, § 56; and *Bannikova*, cited above, § 39; see also *Pyrgiotakis*, cited above, § 21). The following may, depending on the circumstances of a particular case, be considered indicative of pre-existing criminal activity or intent: the applicant's demonstrated familiarity with the current prices for drugs and ability to obtain drugs at short notice (compare *Shannon v. the United Kingdom* (dec.), no. 67537/01, ECHR 2004-IV); and the applicant's pecuniary gain from the transaction (see *Khudobin*, cited above, § 134, and *Bannikova*, cited above, § 42).

116. When drawing the line between legitimate infiltration by the police and incitement to commit an offence, the Court will further examine the question of whether the applicant was subjected to pressure to commit the offence. In drug cases it has found the abandonment of a

passive attitude by the investigating authorities to be associated with such conduct as taking the initiative in contacting the applicant, renewing the offer despite his or her initial refusal, insistent prompting, raising the price beyond average or appealing to the applicant's compassion by mentioning withdrawal symptoms (see, among other authorities, *Bannikova*, cited above, § 47, and *Veselov and Others v. Russia*, nos. 23200/10 and 2 others, § 92, 2 October 2012).

117. The Court has further recognised that a person can also be subjected to entrapment if he or she was not directly in contact with the police officers working undercover, but had been involved in the offence by an accomplice who had been directly incited to commit an offence by the police (compare *Lalas v. Lithuania*, no. 13109/04, §§ 41 et seq., 1 March 2011). There has been entrapment, as opposed to legitimate undercover techniques in criminal investigations, in these circumstances if the acts of the police represented an inducement to commit the offence for this further person as well (compare *Lalas*, cited above, § 45, and *Grba v. Croatia*, no. 47074/12, § 95, 23 November 2017). The Court has taken into account in this connection whether it was foreseeable for the police that the person directly incited to commit the offence was likely to contact other persons to participate in the offence, whether that person's activities were also determined by the conduct of the police officers and whether the persons involved were considered accomplices in the offence by the domestic courts (compare *Lalas*, cited above, § 45; see also *Ciprian Vlăduț and Ioan Florin Pop v. Romania*, nos. 43490/07 and 44304/07, §§ 84-94, 16 July 2015, in which the Court appears to have considered that both the applicant directly in contact with the undercover agent and his accomplice were incited to commit a drug offence).

118. When applying the above criteria, the Court places the burden of proof on the authorities. It falls to the prosecution to prove that there was no incitement, provided that the defendant's allegations are not wholly improbable. In practice, the authorities may be prevented from discharging this burden by the absence of formal authorisation and supervision of the undercover operation (see *Bannikova*, cited above, § 48). The Court has emphasised in that context the need for a clear and foreseeable procedure for authorising investigative measures, as well as for their proper supervision. It has considered judicial supervision the most appropriate means in cases of covert operations (see *Bannikova*, cited above, §§ 49-50, and *Matanović*, cited above, § 124; compare *Edwards and Lewis*, cited above, §§ 46 and 48).

119. Where, under the substantive test of incitement, on the basis of the available information the Court has been able to find with a sufficient degree of certainty that the domestic authorities investigated the applicant's activities in an essentially passive manner and did not incite him or her to commit an offence, that would normally be sufficient for the Court to conclude that the subsequent use in the criminal proceedings against the applicant of the

evidence obtained by the undercover measure does not raise an issue under Article 6 § 1 of the Convention (see, for instance, Scholer, cited above, § 90, and Matanović, cited above, § 133).'

Over de rechterlijke toetsing in geval van een beroep door de verdediging op het instigatieverbod houdt de uitspraak van het EHRM in de zaak *Akbay e.a./Duitsland* in:

‘120. In order to determine whether the trial was fair, the Court has further clarified in its more recent case-law that it will be necessary to proceed, as a second step, with a procedural test of incitement not only if the Court’s findings under the substantive test are inconclusive owing to a lack of information in the file, the lack of disclosure or contradictions in the parties’ interpretations of events, but also if the Court finds, on the basis of the substantive test, that an applicant was subjected to incitement (see Matanović, cited above, § 134, and Ramanauskas v. Lithuania (no. 2), no. 55146/14, § 62, 20 February 2018).

121. The Court applies this procedural test in order to determine whether the necessary steps to uncover the circumstances of an arguable plea of incitement were taken by the domestic courts and whether in the case of a finding that there has been incitement, or in a case in which the prosecution failed to prove that there was no incitement, the relevant inferences were drawn in accordance with the Convention (see Ramanauskas, cited above, § 70; Ciprian Vlăduț and Ioan Florin Pop, cited above, §§ 87-88; and Matanović, cited above, § 135).

122. While the Court will generally leave it to the domestic authorities to decide what procedure is to be followed when the courts are faced with a plea of incitement, it has indicated that the domestic courts must deal with an entrapment complaint in a manner compatible with the right to a fair hearing where the complaint of incitement constitutes a substantive defence, places the court under a duty to either stay the proceedings as an abuse of process or to exclude any evidence obtained by entrapment, or leads to similar consequences (compare Bannikova, cited above, §§ 54-56; Matanović, cited above, § 126; and Ramanauskas (no. 2), cited above, § 59).

123. The Court has reiterated in its well-established case-law in this context, in particular, that the public interest in the fight against crime cannot justify the use of evidence obtained as a result of police incitement, as to do so would expose the accused to the risk of being definitively deprived of a fair trial from the outset (see, inter alia, Teixeira de Castro, cited above, §§ 35-36; Edwards and Lewis, cited above, §§ 46 and 48; Vanyan, cited above, § 46; Ramanauskas, cited above, § 54; Bannikova, cited above, § 34; and Furcht, cited above, §§ 47 and 64). For the trial to be fair within the meaning of Article 6 § 1 of the Convention, all evidence obtained as a result of police incitement must be excluded or a procedure with similar consequences must apply (see Lagutin and Others v. Russia, nos. 6228/09 and 4

others, § 117, 24 April 2014, with further references, and Furcht, cited above, § 64). A person cannot be punished for a criminal activity (or a part thereof) which was the result of incitement on the part of the State authorities (see Grba, cited above, § 103).

124. The Court has therefore held that where an applicant's conviction for an offence was based on evidence obtained by police incitement, even a considerable mitigation of the applicant's sentence cannot be regarded as a procedure with similar consequences to the exclusion of the impugned evidence (see Furcht, cited above, §§ 68-69). Moreover, it has clarified that a confession to an offence committed as a result of incitement cannot eradicate either the incitement or its effects (see Ramanauskas, cited above, § 72, and Bannikova, cited above, § 60).'

Het hof heeft vastgesteld dat op 25 mei 2020 bij de politie een MMA-melding (Meld Misdaad Anoniem) is binnengekomen, die inhield dat de verdachte op zijn Snapchataccount foto's van vuurwapens en munitie zou tonen en te koop zou aanbieden. Deze melding vond later bevestiging in gesprekken tussen onder meer de verdachte en [betrokkene 1] die kennelijk betrekking hadden op de handel in wapens, waaronder een chatgesprek van 6 juli 2020, waarin de verdachte in reactie op een vraag over het regelen van een 'clock 9mm', aangeeft die snel te kunnen regelen. Uit de vaststellingen van het hof volgt verder dat een opsporingsambtenaar op 29 mei 2020 en 2 juni 2020 op Snapchat berichten van de verdachte heeft gezien waarin de verdachte verdovende middelen aanbood. Nadat de opsporingsambtenaar één gram drugs had afgenomen van de verdachte, heeft de opsporingsambtenaar op 6 augustus 2020 vervolgens gevraagd of de verdachte 'iets' kon regelen, omdat hij 'iets' nodig had 'ter bescherming' en 'om bij hem te dragen', waarna de verdachte – na een korte onderhandeling – aangaf dat hij 'iets kleins' kon regelen en later op de dag een vuurwapen aan de opsporingsambtenaar heeft overgedragen.

Op basis van deze vaststellingen heeft het hof geoordeeld dat er voorafgaand aan de bevelen tot pseudokoop – van 15 juli 2020 en 6 augustus 2020 – 'al sterke aanwijzingen waren dat de verdachte zich (...) bezighield met de handel in wapens' en dat de verdachte niet is gebracht tot het begaan van andere strafbare feiten dan waarop zijn opzet al tevoren was gericht. Dit oordeel getuigt – gelet op artikel 126i lid 2 Sv en de hierboven weergegeven rechtspraak van het EHRM – niet van een onjuiste rechtsopvatting en is toereikend gemotiveerd.

Het cassatiemiddel faalt in zoverre.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:226

Zaaknummer: 22/02556

Rechters: M.J. Borgers, A.L.J. van Strien en M. Kuijer

Advocaten: A.A.G. Balkenende

Wetsartikelen: 126i Sv

RECHTSPRAAK

Had de verdachte (voorwaardelijk) opzet op de aanwezigheid van hennep en kon hij daarover feitelijke macht uitoefenen?

Had de verdachte (voorwaardelijk) opzet op de aanwezigheid van hennep en kon hij daarover feitelijke macht uitoefenen?

Het cassatiemiddel klaagt dat het bewezen verklaarde opzettelijk aanwezig hebben van hennep niet kan worden afgeleid uit de bewijsvoering.

Van 'aanwezig hebben' als bedoeld in artikel 2 aanhef en onder C Opiumwet en artikel 3 aanhef en onder C Opiumwet is sprake als de verdachte feitelijke macht over de verdovende middelen kan uitoefenen in de zin dat hij daarover kan beschikken. De verdovende middelen hoeven zich daarvoor niet noodzakelijkerwijs in de directe nabijheid van de verdachte te bevinden. Voor de bewezenverklaring van het 'aanwezig hebben' hoeft niet te kunnen worden vastgesteld dat de verdovende middelen aan de verdachte toebehoren of dat sprake is van beschikkings- of beheersbevoegdheid ten aanzien van de verdovende middelen. Dit aanwezig hebben geldt als misdrijf wanneer wordt ten laste gelegd en bewezen verklaard dat sprake is van opzet (daaronder begrepen voorwaardelijk opzet) op het aanwezig hebben. (Vgl. HR 21 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1945.)

Het hof heeft het volgende vastgesteld. Op 17 mei 2019 heeft de verdachte een huurovereenkomst getekend waarmee hij met ingang van 1 juni 2019 het bedrijfspand aan de [a-straat 1] in [plaats] huurde. Dit pand bestaat uit een loods en een aangebouwd kantoorpand. Ongeveer zes weken voordat overeenstemming over de huur werd bereikt – dus begin april 2019 – heeft de verdachte een rondleiding door het pand gekregen. Tussen 4 april 2019 en 27 mei 2019 heeft de verdachte WhatsApp-gesprekken gevoerd met [betrokkene 1]. Over [betrokkene 1] waren meldingen ontvangen dat hij jarenlang elektrische voorzieningen voor hennepkwekerijen zou aanleggen. Tussen de verdachte en [betrokkene 1] werd gesproken over rijden naar [plaats] (4 april 2019 en 22 mei 2019). Verder spraken zij onder meer over een 'grootverbruiker', de hoeveelheid ampère die binnenkomt (16 mei 2019), 'straks alles weer aan de draai hebben', 'iedere dag [plaats]', 'meerdere dingen die daar moeten

gebeuren' (22 mei 2019) en het betalen van 'dikke huur daar' (27 mei 2019). Op 9 oktober 2019 is in de loods van het pand een hennepkwekerij met in totaal 4690 hennepplanten en hennepstekken aangetroffen. De sleutel van de loods bevond zich in het aangebouwde kantoor van de verdachte. Daarmee had de verdachte toegang tot de loods.

Het hof heeft op grond van de hiervoor genoemde vaststellingen geoordeeld dat de verdachte ten minste de aanmerkelijke kans heeft aanvaard dat de loods zou worden gebruikt voor het kweken van hennep. Daarmee heeft het hof tevens tot uitdrukking gebracht dat de verdachte (voorwaardelijk) opzet had op de aanwezigheid van de hennepplanten en de hennepstekken die op 9 oktober 2019 in de loods zijn aangetroffen. Dat oordeel is niet onbegrijpelijk. Het hof heeft verder geoordeeld dat de verdachte de hennepplanten en de hennepstekken opzettelijk aanwezig heeft gehad, nu de hennepkwekerij zich 'zowel formeel als feitelijk in de machtssfeer' van de verdachte bevond. Daarin ligt als oordeel van het hof besloten dat de verdachte feitelijke macht over de hennepplanten en de hennepstekken kon uitoefenen in de zin dat hij daarover kon beschikken. Gelet op wat is vooropgesteld, geeft dit oordeel niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting. Het is ook niet onbegrijpelijk in het licht van de vaststellingen van het hof, die onder meer inhouden dat de verdachte de huurder van het pand was, over de sleutel van de loods beschikte en daarmee toegang tot de loods had.

Het cassatiemiddel faalt.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:225

Zaaknummer: 22/02893

Rechters: M.J. Borgers, C. Caminada en F. Posthumus

Advocaten: J. Boksem

Wetsartikelen: 3 Opiumwet

RECHTSPRAAK

Bewijsklacht.

Bewijsklacht.

Beoordeling van het eerste cassatiemiddel

Het cassatiemiddel komt op tegen de bewezenverklaring met klachten die zijn gericht tegen de motivering van de bewezenverklaring.

De klachten van het cassatiemiddel leiden niet tot cassatie. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal onder 2.

Beoordeling van het tweede cassatiemiddel

Het cassatiemiddel klaagt dat in de cassatiefase de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM is overschreden omdat de stukken te laat door het hof zijn ingezonden.

Het cassatiemiddel is gegrond. In het licht van de beperkte mate van overschrijding van de redelijke termijn volstaat de Hoge Raad met het oordeel dat de redelijke termijn is overschreden, en is er geen aanleiding om aan dat oordeel enig ander rechtsgevolg te verbinden.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:207

Zaaknummer: 23/00848

Rechters: V. van den Brink, Y. Buruma en R. Kuiper

Advocaten: R.J. Baumgardt en M.J. van Berlo

Wetsartikelen: 6 EVRM , 359 Sv, en

RECHTSPRAAK

Bewijsklacht.

Bewijsklacht.

Beoordeling van het eerste cassatiemiddel

Het cassatiemiddel komt op tegen de bewezenverklaring met klachten die zijn gericht tegen de motivering van de bewezenverklaring.

De klachten van het cassatiemiddel leiden niet tot cassatie. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal onder 2.

Beoordeling van het tweede cassatiemiddel

Het cassatiemiddel klaagt dat in de cassatiefase de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6 lid 1 EVRM is overschreden omdat de stukken te laat door het hof zijn ingezonden.

Het cassatiemiddel is gegrond. In het licht van de beperkte mate van overschrijding van de redelijke termijn volstaat de Hoge Raad met het oordeel dat de redelijke termijn is overschreden, en is er geen aanleiding om aan dat oordeel enig ander rechtsgevolg te verbinden.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:208

Zaaknummer: 23/00922

Rechters: V. van den Brink, Y. Buruma en R. Kuiper

Advocaten: E.E.W.J. Maessen

Wetsartikelen: 359 Sv en 6 EVRM

RECHTSPRAAK

Heeft het hof in strijd met artikel 359 lid 2 Sv niet in het bijzonder de redenen opgegeven waarom het is afgeweken van het door de verdediging naar voren gebrachte uitdrukkelijk onderbouwde standpunt?

Heeft het hof in strijd met artikel 359 lid 2 Sv niet in het bijzonder de redenen opgegeven waarom het is afgeweken van het door de verdediging naar voren gebrachte uitdrukkelijk onderbouwde standpunt?

Het cassatiemiddel klaagt dat het hof in strijd met artikel 359 lid 2 tweede volzin Sv niet in het bijzonder de redenen heeft opgegeven waarom het is afgeweken van het door de verdediging naar voren gebrachte uitdrukkelijk onderbouwde standpunt dat de mogelijkheid niet is uit te sluiten dat een ander dan de verdachte het bewezen verklaarde feit heeft gepleegd.

Het cassatiemiddel leidt niet tot cassatie. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:206

Zaaknummer: 23/00530

Rechters: V. van den Brink, A.E.M. Röttgering en R. Kuiper

Wetsartikelen: 359 Sv

RECHTSPRAAK

Heeft het hof ten onrechte het beroep op vrijwillige terugtred verworpen?

Heeft het hof ten onrechte het beroep op vrijwillige terugtred verworpen?

Het cassatiemiddel klaagt over de verwerping door het hof van het beroep op vrijwillige terugtred als bedoeld in artikel 46b Sr.

Het hof heeft het beroep op ‘vrijwillige terugtred’ – dus het beroep op het onvoltooid blijven van het ten laste gelegde misdrijf door omstandigheden die afhankelijk waren van de wil van de verdachte – verworpen. Daartoe heeft het hof overwogen dat de verdachte samen met zijn mededader ’s nachts een lange tijd heeft rondgereden met voorwerpen (bivakmutsen, handschoenen en een machete) die konden worden gebruikt voor een beoogde straatroof, zonder zich op enig moment van die voorwerpen te ontdoen. In dat verband heeft het hof vastgesteld dat de verdachte en zijn mededader deze voorwerpen nog steeds voorhanden hadden op het moment dat zij door de politie werden aangehouden. Het hof heeft verder geoordeeld dat het ‘enkele doorrijden van de verdachte in Vinkeveen nadat ze een potentieel slachtoffer hadden gevonden, in plaats van daar en toen te stoppen’ niet toereikend is om te kunnen concluderen dat sprake is geweest van een vrijwillige terugtred. Een en ander geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting, en is niet onbegrijpelijk. Daardoor kunnen de klachten van het cassatiemiddel die zich keren tegen de verwerping van het beroep op vrijwillige terugtred niet tot cassatie leiden.

Dat wordt niet anders doordat het cassatiemiddel terecht wijst op de onjuistheid van de overweging van het hof dat de omstandigheid dat de verdachte van Abcoude naar Vinkeveen is doorgereden omdat in Abcoude op dat moment geen potentiële slachtoffers te vinden waren, ‘een van buiten komende omstandigheid was die maakt dat van vrijwillige terugtred ten aanzien van het tenlastegelegde geen sprake meer kon zijn’. Nu het beoogde misdrijf nog niet had plaatsgevonden, hadden de verdachte en zijn mededader immers ook na hun vergeefse rit door Vinkeveen nog vrijwillig kunnen terugtreden door, in de woorden van de memorie van toelichting, ‘te bewerken dat uitgesloten werd dat met behulp van hun

voorbereidingshandelingen het aanvankelijk beoogde misdrijf nog zou worden begaan'. De onjuistheid van deze overweging doet echter niet af aan het hiervoor besproken oordeel van het hof dat de verdachte van die – tot zijn aanhouding nog bestaande – mogelijkheid alsnog vrijwillig terug te treden, geen gebruik heeft gemaakt.

Het cassatiemiddel is tevergeefs voorgesteld.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:203

Zaaknummer: 23/04021

Rechters: V. van den Brink, Y. Buruma en T.B. Trotman

Advocaten: J. Kuijper

Wetsartikelen: 46b Sr

RECHTSPRAAK

Is er sprake van soortgelijke feiten als bedoeld in artikel 36d Sr?

Is er sprake van soortgelijke feiten als bedoeld in artikel 36d Sr?

Het cassatiemiddel klaagt over de beslissing van het hof dat de in beslag genomen stiletto aan het verkeer onttrokken wordt verklaard.

Het cassatiemiddel slaagt. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal onder 3.2 tot en met 3.5.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:201

Zaaknummer: 23/01915

Rechters: M.J. Borgers, M. Kuijer en C.N. Dalebout

Advocaten: W.H. Jebbink

Wetsartikelen: 36d Sr

RECHTSPRAAK

Heeft de rechtbank de gegrondverklaring van het klaagschrift voldoende gemotiveerd, rekening houdend met de standpunten van de officier van justitie en het summiere karakter van het onderzoek in de raadkamer?

Heeft de rechtbank de gegrondverklaring van het klaagschrift voldoende gemotiveerd, rekening houdend met de standpunten van de officier van justitie en het summiere karakter van het onderzoek in de raadkamer?

Het cassatiemiddel klaagt over het oordeel van de rechtbank 'dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat de strafrechter, later oordelend, de verbeurdverklaring van het inbeslaggenomen horloge zal bevelen'.

Het procesverloop, de door de klager en het openbaar ministerie ingenomen standpunten en het oordeel van de rechtbank zijn weergegeven in de conclusie van de advocaat-generaal onder 2.2 tot en met 2.7.

Gelet op de in de conclusie van de advocaat-generaal onder 3.2 tot en met 3.4 genoemde rechtspraak van de Hoge Raad en het daarin onder 3.7 besproken motiveringsgebrek in de beschikking van de rechtbank, slaagt het cassatiemiddel.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:198

Zaaknummer: 24/01538

Rechters: M.J. Borgers, M. Kuijter en C.N. Dalebout

Advocaten: A.W. Syrier

Wetsartikelen: 94 Sv

RECHTSPRAAK

Heeft de verdachte zich opgehouden in de nabijheid van de woning waar het huisverbod op rustte?

Heeft de verdachte zich opgehouden in de nabijheid van de woning waar het huisverbod op rustte?

Het cassatiemiddel klaagt onder meer over de bewezenverklaring van het handelen in strijd met het aan de verdachte opgelegde huisverbod.

De tenlastelegging is toegesneden op artikel 11 Wet tijdelijk huisverbod (Wth). Daarom moet worden aangenomen dat de in de tenlastelegging en de bewezenverklaring voorkomende woorden 'zich ophouden in nabijheid van' zijn gebruikt met dezelfde strekking als de woorden 'zich ophouden bij' in artikel 11 Wth in samenhang met artikel 1 aanhef en onder b Wth.

De geschiedenis van de totstandkoming van de Wth houdt onder meer in:

- de memorie van toelichting:

'Artikel 1

(...)

Onder b wordt een definitie van het begrip «huisverbod» gegeven. In de definitie wordt tot uitdrukking gebracht dat nadat het huisverbod is opgelegd, de uithuisgeplaatste onmiddellijk zijn woning dient te verlaten en dat hij zijn woning gedurende de periode dat het huisverbod van kracht is, niet mag betreden. Ook mag hij zich niet ophouden bij de woning of aanwezig zijn in de woning. Woning omvat het huis, het appartement of andere woonruimte, zoals een woonboot. Daarnaast mag de uithuisgeplaatste zich ook niet ophouden bij de woning; daarmee ziet het huisverbod ook op de directe omgeving van de woning, zoals de tuin, het trappenhuis en de gemeenschappelijke ruimten in bijvoorbeeld een appartementencomplex. In de beschikking zal de plaats waarvoor het huisverbod geldt, worden opgenomen (artikel 2, vierde lid) zodat het voor de uithuisgeplaatste duidelijk is tot waar het huisverbod zich uitstrekt.'

(Kamerstukken II 2005/06, 30657, nr. 3, p. 17-18.)

- de nota naar aanleiding van het verslag:

‘Met «ophouden bij» wordt bedoeld dat de uithuisgeplaatste in de directe omgeving van de woning verblijft, zoals de straat of het gedeelte van de straat waar de woning zich bevindt.’

(Kamerstukken II 2005/06, 30657, nr. 6, p. 4.)

Het hof heeft vastgesteld dat de verdachte naar aanleiding van een verdenking van huiselijk geweld op grond van artikel 2 Wth een tijdelijk huisverbod opgelegd heeft gekregen met betrekking tot de woning aan de [a-straat 1] in [plaats]. Op grond daarvan mocht de verdachte deze woning niet betreden noch zich daarbij ophouden. Het hof heeft verder vastgesteld dat de verdachte zich na het uitvaardigen van dit huisverbod bevond in de woning aan de [a-straat 2] en dat die woning de helft betreft van een twee-onder-een-kapwoning, waarbij de andere helft de woning aan de [a-straat 1] betreft. Het hof heeft geoordeeld dat de verdachte zich zodoende in strijd met het opgelegde huisverbod heeft opgehouden in de nabijheid van de woning aan de [a-straat 1]. Dat oordeel getuigt, mede gelet op de onder 2.3.3 weergegeven wetsgeschiedenis, niet van een onjuiste rechtsopvatting en is niet onbegrijpelijk. Het cassatiemiddel faalt in zoverre.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:194

Zaaknummer: 22/03006

Rechters: M.J. Borgers, M. Kuijer en C. Caminada

Advocaten: B.J. Tieman

Wetsartikelen: 1 Wth, 2 Wth en 11 Wth

RECHTSPRAAK

Levert het laten maken van foto door ander het ‘vervaardigen’ van afbeelding als bedoeld in artikel 240b lid 1 (oud) Sr op?

Levert het laten maken van foto door ander het ‘vervaardigen’ van afbeelding als bedoeld in artikel 240b lid 1 (oud) Sr op?

De tenlastelegging is toegesneden op artikel 240b lid 1 (oud) Sr. Daarom moet worden aangenomen dat het in de tenlastelegging en de bewezenverklaring voorkomende begrip ‘vervaardigen’ is gebruikt in de betekenis die dat begrip heeft in die bepaling.

Het hof heeft in zijn bewijsvoering onder meer vastgesteld dat de verdachte volgens zijn plan het minderjarige slachtoffer een foto heeft laten maken met zijn penis in haar mond. Verder heeft het hof vastgesteld dat de verdachte bij de totstandkoming van die foto van seksueel kindermisbruik (kinderporno) ‘initiatiefnemer, regisseur, participant en persoon die feitelijk overwicht had op het slachtoffer’ was. Het hierop gebaseerde oordeel van het hof dat de verdachte een afbeelding heeft ‘vervaardigd’ als bedoeld in artikel 240b lid 1 (oud) Sr en dat daaraan niet afdoet dat het slachtoffer de camera heeft bediend, geeft niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting en is toereikend gemotiveerd.

De klacht faalt.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:172

Zaaknummer: 23/04620

Rechters: V. van den Brink, Y. Buruma en R. Kuiper

Advocaten: J.H.L. Antonides

Wetsartikelen: 240b Sr

RECHTSPRAAK

Kan de Hoge Raad de gestelde prejudiciële vraag beantwoorden?

Kan de Hoge Raad de gestelde prejudiciële vraag beantwoorden?

Wenk

Artikel 553 tot en met 555 Sv vormt de Eerste afdeling van Titel X van het Vierde Boek van het Wetboek van Strafvordering. Deze bepalingen zijn op 1 oktober 2022 in werking getreden als onderdeel van de Innovatiewet Strafvordering (de Wet van 22 juni 2022 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering ter bevordering van innovatie van verschillende onderwerpen in het kader van de modernisering van het Wetboek van Strafvordering, *Stb.* 2022, 276). De memorie van toelichting bij de Innovatiewet Strafvordering houdt onder meer in:

‘Artikel 553 (bevoegdheid tot stellen prejudiciële vragen)

Eerste lid

Het eerste lid voorziet in de bevoegdheid van de rechter om prejudiciële vragen te stellen aan de Hoge Raad. De rechter kan een vraag stellen indien de beantwoording daarvan nodig is voor zijn beslissing. Het antwoord op de vraag moet bovendien van bijzonder gewicht zijn, gelet op het met de vraag gemoeide zaaksoverstijgend belang. Het doel van deze regeling is de rechter in staat te stellen bepaalde rechtsvragen aan de Hoge Raad voor te leggen die van bijzonder belang zijn voor de individuele zaak of voor verschillende andere zaken. Door deze rechtsvraag reeds in feitelijke aanleg te kunnen stellen, kan worden voorkomen dat cassatieberoep wordt ingesteld en kan worden bereikt dat het door de Hoge Raad gegeven antwoord in meerdere andere zaken kan worden toegepast.

Evenals in de civiele prejudiciële procedure is gekozen om de procedure «breed» open te stellen. In beginsel kunnen in alle strafrechtelijke procedures vragen gesteld worden aan de Hoge Raad. Naast de zittingsrechter, kan dus ook de raadkamer prejudiciële vragen stellen (als is voldaan aan voornoemd criterium). De achterliggende gedachte is dat rechtsvragen niet alleen spelen in de hoofdprocedure. Alle rechters (o.a. rechter-commissaris, raadkamer, rechtbank, gerechtshof) kunnen in een strafrechtelijke procedure, dat wil zeggen, procedures

die onder het Wetboek van Strafvordering vallen, vragen stellen.

(...)

De rechter kan de Hoge Raad rechtsvragen stellen waarvan het antwoord nodig is voor de beslissing in de concrete zaak. (...) Om de rechter enige houvast te bieden in welke gevallen het stellen van een vraag passend is, specificieert het eerste lid dat het antwoord op de vraag nodig is «om te beslissen» en «aan de beantwoording van deze vraag bijzonder gewicht kan worden toegekend», waarbij gelet moet worden «op het met de vraag gemoeide zaaksoverstijgend belang». Deze specificering verduidelijkt dat de door de rechter te stellen rechtsvraag in beginsel voor meerdere zaken van belang is. Daarnaast moet aan de beantwoording van de vraag voldoende gewicht kunnen worden toegekend. Dit kan bijvoorbeeld liggen in de hoeveelheid zaken, de aard van de zaken en de omvang van de zaken waaraan het antwoord op de rechtsvraag kan bijdragen.

Onderwerpen waarover vragen kunnen worden gesteld liggen onder meer in de sfeer van de uitleg van een bepaalde delictsomschrijving, de uitleg van een procesrechtelijke regel of uitleg van overgangsrecht. Dergelijke vragen zullen in verschillende procedures kunnen spelen en zijn van wezenlijk belang voor de vraag of een verdachte strafbaar heeft gehandeld en hoe het strafproces behoort te worden gevoerd. De beantwoording van dergelijke vragen door de Hoge Raad kan bijdragen aan de verdere rechtsontwikkeling, alsmede aan de effectiviteit van en de rechtsbescherming binnen het strafproces. (...)

De rechter die voornemens is een vraag te stellen zal moeten beoordelen of en in hoeverre een rechtsvraag een zaaksoverstijgend belang heeft en of het, gelet op de omstandigheden van het geval, opportuun is om juist in deze zaak een vraag te stellen. In welke mate het antwoord kan bijdragen aan de proceseconomie, dat wil zeggen aan een voortvarende behandeling van de voorliggende zaak en van andere zaken waarin dezelfde rechtsvraag speelt, zal de rechter in zijn afwegingen moeten betrekken. Ook zal hij bij zijn afweging eventuele nadelen van de procedure, die met name liggen in verlenging en toenemende complexiteit van de procedure, moeten betrekken. Daarin speelt het belang om het strafproces binnen redelijke termijn, voortvarend te behandelen. Dit zal met name een zorgvuldige afweging vergen wanneer de verdachte zich in voorlopige hechtenis bevindt op het moment van het stellen van de vraag. (...)

Gedurende de prejudiciële procedure wordt de verjaring geschorst (artikel 73 Sr; Hoge Raad 30 mei 2006, NJ 2006/366, m.nt. P.A.M. Mevis). Die schorsing van de verjaring geldt alleen de zaak waarin de vraag is gesteld. De schorsing geldt niet voor andere zaken waarin vergelijkbare rechtsvragen aan de orde zijn; dat zou leiden tot procedurele verwarring. Wel

hebben rechters in andere zaken natuurlijk de mogelijkheid om de zaak voor bepaalde tijd aan te houden, zodat zij de beantwoording van de prejudiciële vraag door de Hoge Raad kunnen afwachten. (...)

Tweede lid

(...)

Wanneer de rechter een prejudiciële vraag heeft gesteld, kan hij de zaak schorsen totdat het antwoord op de vraag van de Hoge Raad is ontvangen. Het is evenwel goed denkbaar dat hangende de vraag bij de Hoge Raad de zaak kan voortgaan. De zittingsrechter kan in de hoofdzaak bijvoorbeeld deskundigen en getuigen horen, nader onderzoek gelasten of een descente houden. De prejudiciële procedure ziet immers op rechtsvragen en niet op onderzoek naar feiten en omstandigheden. De rechter zal echter pas kunnen beslissen ten aanzien van het punt waarover hij prejudiciële vragen heeft gesteld nadat de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan en de betrokken procespartijen in de gelegenheid zijn gesteld zich over de uitspraak uit te laten (zie ook artikel 555, vijfde lid). Vanwege het zaaksoverstijgend belang van de te stellen prejudiciële vraag, kan het antwoord ook van belang zijn voor de beslissing van de rechter in andere zaken. Daarom is het wenselijk dat in die andere zaken de rechter ook de mogelijkheid heeft de verdere behandeling van de zaak te schorsen totdat de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan. De rechter kan daarvoor gebruikmaken van de bevoegdheid tot schorsing van het onderzoek (artikel 281 e.v.). Daarom is het niet nodig om in deze bijzondere regeling een afzonderlijke bevoegdheid tot schorsing te regelen.

(...)

Artikel 554 (gelegenheid tot het maken van opmerkingen)

Eerste lid

De Hoge Raad heeft de mogelijkheid om meteen te beslissen de vraag niet te beantwoorden, omdat de vraag zich niet leent voor beantwoording bij wijze van prejudiciële beslissing of omdat de vraag van onvoldoende gewicht is om beantwoording te rechtvaardigen. Maakt de Hoge Raad van deze mogelijkheid gebruik, dan kan hij volstaan met het vermelden van dit oordeel. Er is geen nadere motivering nodig (vergelijk ook artikel 555, tweede lid).

(...)

Artikel 555 (beslissing Hoge Raad)

(...)

Tweede lid

De Hoge Raad beslist of hij de prejudiciële vraag beantwoordt of van beantwoording afziet omdat hij oordeelt dat de vraag zich niet leent voor beantwoording bij wijze van prejudiciële beslissing of de vraag van onvoldoende gewicht is om beantwoording te rechtvaardigen. De Hoge Raad kan hiertoe aanstonds beslissen (vgl. artikel 554, eerste lid), maar ook in een later stadium, bijvoorbeeld nadat de procureur-generaal een conclusie heeft genomen.

De vraag zal zich bijvoorbeeld niet voor beantwoording lenen als die te veel is verweven met de feiten van de zaak. Voorts kan de Hoge Raad van beantwoording afzien als het om een rechtsvraag gaat die reeds door de Hoge Raad is beantwoord of op een vraag waarop het antwoord al zonder meer duidelijk is. De Hoge Raad kan ook van beantwoording afzien indien de vraag van onvoldoende gewicht is (zie artikel 553, eerste lid). De regeling laat de nodige ruimte aan de Hoge Raad om zelf te beoordelen of en in hoeverre beantwoording van een vraag in een gegeven situatie wenselijk is, waarbij de Hoge Raad mede gelet op de beperkte capaciteit, ook zelf prioriteit kan geven aan vragen die naar zijn oordeel van groter belang zijn voor de rechtsvorming en de rechtsontwikkeling. Dit is vooral wenselijk indien een aanzienlijk aantal vragen wordt gesteld. De Hoge Raad hoeft niet uitgebreid te motiveren waarom hij afziet van het beantwoorden van de vraag, maar kan volstaan met een verwijzing naar één van de afwijzingsgronden.

Derde lid

Indien de beantwoording van de vraag niet meer nodig is voor de door de rechter te nemen beslissing zal de Hoge Raad kunnen afzien van beantwoording van de vraag. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als de verdachte zijn standpunt wijzigt en de ten laste gelegde feiten wenst te bekennen en dit aangeeft in zijn opmerkingen aan de Hoge Raad, of de verdachte komt te overlijden waardoor het recht op strafvervolgning vervalt, en de procedure in feitelijke instantie door een niet-ontvankelijkverklaring van de officier van justitie zal eindigen.

De Hoge Raad kan besluiten om de rechter die de vraag heeft gesteld, in de gelegenheid te stellen zich hierover uit te laten. Zo kan de rechter worden gevraagd nog nadere informatie naar voren te brengen over het zaaksoverstijgende belang (ECLI:NL:PHR:2016:862). Indien hem dat geraden voorkomt, kan de Hoge Raad besluiten om een vraag die niet meer nodig is voor het nemen van een beslissing alsnog te beantwoorden. Beantwoording van de vraag kan wenselijk zijn, vanwege het vereiste zaaksoverstijgend belang of vanuit het belang voor de verdere rechtsontwikkeling. Uit de civiele prejudiciële procedure is bijvoorbeeld een geval bekend dat de partijen inmiddels hadden geschikt, maar de rechtbank de Hoge Raad heeft

bericht dat de beantwoording van de vraag relevant was voor meerdere procedures (ECLI:NL:HR:2016:1087). Er worden geen nadere criteria gesteld aan deze bepaling. Hierdoor wordt de nodige ruimte gelaten aan de Hoge Raad om zelf, op basis van de voorliggende omstandigheden, tot een passende beslissing te komen.’

(*Kamerstukken II 2020/21, 35869, nr. 3, p. 32-36, 38.*)

De Hoge Raad heeft in zijn beslissing van 13 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:913 enkele inleidende opmerkingen gemaakt over prejudiciële vragen aan de strafkamer van de Hoge Raad. Deze opmerkingen houden onder meer in:

‘A. Prejudiciële vragen door de rechter aan de strafkamer van de Hoge Raad (3.2)

3.2 In alle procedures die zijn voorzien in het Wetboek van Strafvordering kunnen prejudiciële vragen worden gesteld aan de strafkamer van de Hoge Raad. Van de (discretionaire) bevoegdheid tot het stellen van prejudiciële vragen kan gebruik worden gemaakt als de rechter van oordeel is dat in het in artikel 553 lid 1 Sv genoemde geval een antwoord op de prejudiciële vraag nodig is om te kunnen beslissen. (...)

B. Wat is een prejudiciële vraag? (3.3.1-3.3.2)

3.3.1 Een prejudiciële vraag als bedoeld in artikel 553 lid 1 Sv is een rechtsvraag die aan de Hoge Raad kan worden gesteld als het antwoord op die vraag ‘nodig is om te beslissen’ in de betreffende procedure en dat antwoord bovendien een ‘zaaksoverstijgend belang’ heeft en daarom in beginsel voor meerdere strafzaken relevant is. Het gaat dus om een afgebakende en ondubbelzinnige vraag over een kwestie die zowel voor de beslissing in de betreffende procedure als voor de rechtsontwikkeling van belang is. (...)

C. De relevante feitelijke en juridische context (3.4.1-3.4.2)

3.4.1 De door de rechter gestelde prejudiciële vraag vormt de grondslag voor de prejudiciële procedure. De Hoge Raad moet daarom kunnen beschikken over de gegevens die nodig zijn om het zaaksoverstijgend belang van het antwoord op de prejudiciële vraag te kunnen bepalen en om te beoordelen of het antwoord op de vraag nodig is voor de rechter om te kunnen beslissen in de betreffende procedure. Die gegevens zijn ook van belang om dat antwoord voortvarend te kunnen geven. De rechter beschrijft derhalve waarom het antwoord op de vraag nodig is om te beslissen, en hij licht het zaaksoverstijgend belang van dat antwoord toe. Op grond van artikel 553 lid 3 Sv vermeldt de rechter ook de “relevante feitelijke en juridische context”. Hoe die context moet worden omschreven, hangt samen met de aard van de problematiek die als prejudiciële vraag aan de Hoge Raad wordt voorgelegd. Daarbij kan in

gevallen waarin het gaat om de uitleg van een wettelijk delictsbestanddeel bijvoorbeeld worden gedacht aan een weergave of samenvatting van de tenlastelegging als (hypothetische) feitelijke basis en aan de standpunten die de procespartijen (voorlopig) hebben ingenomen over de vraag of het tenlastegelegde feit kan worden bewezenverklaard. In gevallen waarin het gaat om de toepassing van het strafprocesrecht kan worden gedacht aan onder meer – naast een weergave van de tenlastelegging – een overzicht van de relevante processuele activiteiten die in de zaak zijn verricht en aan (een beknopt overzicht van) de op die activiteiten toepasselijke wets- en verdragsbepalingen en rechtspraak.

Het komt er dus telkens op neer dat de rechter, met inachtneming van wat onder 3.3.2 is overwogen, een zo concreet en compleet mogelijke (voorlopige) feitenvaststelling aan zijn prejudiciële vraag ten grondslag legt. Het is die feitenvaststelling die door de Hoge Raad tot uitgangspunt wordt genomen bij de beantwoording van de prejudiciële vraag. Die feitenvaststelling kan daarom door de betrokken procespartijen in hun op grond van artikel 554 Sv te maken opmerkingen in beginsel niet meer ter discussie worden gesteld. Die opmerkingen moeten zijn gericht op de beantwoording van de prejudiciële vraag in het licht van de door de rechter vastgestelde feitelijke context. De beantwoording van die vraag door de Hoge Raad kan in de betreffende strafzaak vervolgens aanleiding geven tot een nadere feitenvaststelling door de rechter.

Tot de omschrijving van de feitelijke en juridische context moet ook worden gerekend een uiteenzetting van de redenen die de rechter ertoe hebben gebracht om prejudiciële vragen te stellen. Het kan nuttig zijn dat de rechter in de beslissing waarbij de prejudiciële vraag wordt gesteld, vermeldt hoe het (voorlopig) antwoord of de verschillende (voorlopige) antwoorden op die vraag volgens hem zou(den) moeten luiden. In dat verband ligt het ook in de rede dat de rechter de consequenties voor de rechtspraktijk schetst van de mogelijke antwoorden op de prejudiciële vraag.

(...)

D. Afzien van beantwoording en binding van de Hoge Raad aan de prejudiciële vraag (3.5)

3.5 De prejudiciële vraag vormt de grondslag voor de door de Hoge Raad te nemen beslissing, waarbij opmerking verdient dat de Hoge Raad niet strikt gebonden is aan de bewoordingen van de voorgelegde vraag. Op grond van artikel 555 lid 2 Sv ziet de Hoge Raad af van beantwoording van de door de rechter gestelde vraag als hij oordeelt dat de vraag zich niet voor beantwoording door een prejudiciële beslissing leent. De Hoge Raad kan tot dat oordeel komen omdat de vraag te veel is verweven met de feiten van de zaak, onvoldoende verband heeft met de zaak of omdat het gaat om een vraag die al door de Hoge Raad is beantwoord of

waarop het antwoord al zonder meer duidelijk is. Verder kan de Hoge Raad afzien van beantwoording van de vraag als hij oordeelt dat de vraag van onvoldoende gewicht is om beantwoording te rechtvaardigen. De Hoge Raad kan zich bij de vermelding van de gronden van zijn beslissing beperken tot het oordeel dat zich één van deze gevallen voordoet.

E. Consequenties voor de voortgang van de betreffende procedure (3.6)

3.6 De rechter is niet verplicht om de behandeling van de betreffende procedure te schorsen totdat het antwoord op de prejudiciële vraag van de Hoge Raad is ontvangen. In de wetsgeschiedenis is in dit verband naar voren gebracht dat de zittingsrechter bijvoorbeeld deskundigen en getuigen kan horen, nader onderzoek kan gelasten of een descente kan houden. Wel kan de rechter pas beslissen over het punt waarover hij prejudiciële vragen heeft gesteld nadat de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan en de betrokken procespartijen in de gelegenheid zijn gesteld zich over de uitspraak uit te laten. Vanwege het zaaksoverstijgend belang van de prejudiciële vraag is in de wetsgeschiedenis verder onder ogen gezien dat in andere zaken waarin dezelfde rechtsvraag aan de orde is, de rechter ook de mogelijkheid heeft de verdere behandeling te schorsen totdat de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan. Het is aan die rechter om daarover een beslissing te nemen in het licht van de belangen die in de betreffende zaak aan de orde zijn. Op grond van artikel 73 van het Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr) wordt de verjaring geschorst door de 'schorsing van de strafvervolgung ter zake van een prejudicieel geschil'. Die schorsing van de verjaring geldt alleen voor de zaak waarin de prejudiciële vraag is gesteld en niet ook in andere zaken waarin de verdere behandeling is geschorst totdat de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan op de prejudiciële vraag.'

Beoordeling

Het wettelijke systeem van prejudiciële vragen in strafzaken, zoals dat is neergelegd in de Eerste afdeling van Titel X van het Vierde Boek van het Wetboek van Strafvordering, biedt de rechter de mogelijkheid om aan de Hoge Raad een prejudiciële vraag te stellen over een kwestie die van belang is zowel voor de beslissing die de rechter in de betreffende procedure moet nemen als voor de rechtsontwikkeling. Hoewel de rechter niet verplicht is de behandeling van de betreffende procedure te schorsen totdat het antwoord op de prejudiciële vraag van de Hoge Raad is ontvangen, kan hij pas beslissen over het punt waarover hij prejudiciële vragen heeft gesteld, nadat de Hoge Raad uitspraak heeft gedaan en de betrokken procespartijen in de gelegenheid zijn gesteld zich over de uitspraak uit te laten. Hieruit volgt dat de rechter in beginsel alleen dan de mogelijkheid heeft om een prejudiciële vraag aan de Hoge Raad te stellen, als op dat moment het antwoord van de Hoge Raad nodig is voor de door de rechter te nemen beslissing over de kwestie waarop de gestelde prejudiciële vraag betrekking heeft.

Artikel 555 lid 3 Sv maakt het mogelijk dat, als het antwoord op de vraag – nadat deze is gesteld – niet meer nodig is voor de beslissing van de rechter, de Hoge Raad die vraag toch beantwoordt. Uit de onder 2.5 weergegeven wetsgeschiedenis blijkt dat in deze mogelijkheid is voorzien met het oog op gevallen waarin, nadat de prejudiciële vraag is gesteld, zich een omstandigheid voordoet waardoor de rechter ook zonder beantwoording van de prejudiciële vraag tot een uitspraak kan komen, bijvoorbeeld als het gaat om een gewijzigde proceshouding van de verdachte of als de verdachte is overleden. In zo'n geval ligt het in de rede dat de rechter aan de Hoge Raad kenbaar maakt dat beantwoording van de vraag niet meer nodig is. De Hoge Raad kan echter ook in zo'n geval de vraag beantwoorden, als hem dat met het oog op de rechtsontwikkeling geraden voorkomt.

Als uitgangspunt geldt dus dat de Hoge Raad alleen kan overgaan tot beantwoording van een prejudiciële vraag als op het moment dat de rechter die vraag stelt, het antwoord van de Hoge Raad van belang is voor de door de rechter – na die beantwoording door de Hoge Raad – te nemen beslissing over de kwestie waarop de gestelde prejudiciële vraag betrekking heeft. Onder bijzondere omstandigheden kan echter van dit uitgangspunt worden afgeweken. Daarvoor is het volgende van belang.

Prejudiciële vragen kunnen worden gesteld in alle procedures die zijn voorzien in het Wetboek van Strafvordering. De wettelijke regeling van beantwoording van prejudiciële vragen is daarmee ook van toepassing op strafvorderlijke procedures waarvoor naar hun aard geldt dat de rechter op korte termijn moet beslissen. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om procedures die verband houden met de voorlopige hechtenis. Ook de voorliggende zaak vormt hiervan een illustratie, nu het gaat om de beoordeling van, kort gezegd, een vordering tot tenuitvoerlegging van een voorwaardelijke straf, terwijl de rechter-commissaris al de voorlopige tenuitvoerlegging heeft gelast. In zo'n geval gaat het tegen onder meer de belangen van de veroordeelde in als de rechter wacht met zijn beslissing op de vordering totdat de Hoge Raad de gestelde prejudiciële vraag heeft beantwoord en de betrokken procespartijen in de gelegenheid zijn gesteld zich over die uitspraak van de Hoge Raad uit te laten. Ook in zo'n geval kan echter een antwoord van de Hoge Raad op de gestelde prejudiciële vraag in het belang van de rechtsontwikkeling wenselijk zijn, bijvoorbeeld omdat het gaat om een in de strafrechtspraktijk veelvoorkomende vraag die door rechters verschillend wordt beantwoord, terwijl (gewoon) cassatieberoep in die zaken niet openstaat.

Zoals de procureur-generaal in zijn conclusie onder 10 heeft opgemerkt, heeft de wetgever uitdrukkelijk willen afzien van de mogelijkheid van het stellen van hypothetische dan wel extrajudiciële vragen. Die beperking van de prejudiciële procedure ziet echter niet op gevallen waarin een rechter een prejudiciële vraag met een zaaksoverstijgend belang stelt aan de Hoge Raad, waarbij die vraag op zichzelf van belang is voor de door de rechter te nemen beslissing,

maar het voor de rechter vanwege de aard van de betreffende strafvorderlijke procedure en de daarin op het spel staande belangen niet goed mogelijk is de beantwoording van de vraag af te wachten. In zo'n geval is de Hoge Raad niet verplicht tot beantwoording van de vraag. Maar de bepalingen staan er niet aan in de weg dat de Hoge Raad – in lijn met de bedoeling van de wetgever die aan de regeling van artikel 555 lid 3 Sv ten grondslag ligt – beslist om de vraag wel te beantwoorden als hem dat geraden voorkomt met het oog op de rechtsontwikkeling en de rechtseenheid, en gelet op het bijzondere gewicht van de vraag in het licht van de belangen van de strafrechtspraktijk.

Nu in zo'n geval met de beantwoording van de prejudiciële vraag wordt afgeweken van het hierboven bedoelde uitgangspunt, is temeer van belang dat uit de beslissing van de rechter waarin de prejudiciële vraag wordt gesteld, blijkt dat is voldaan aan alle overige eisen die de wet stelt en die door de Hoge Raad in zijn beslissing van 13 juni 2023, ECLI:NL:HR:2023:913, in r.o. 3.4.1, zijn besproken.

In dit kader is verder van belang dat ook in een cassatieprocedure in het belang van de wet vragen aan de orde kunnen worden gesteld waarvan de beantwoording door de Hoge Raad is gewenst in het belang van de rechtsontwikkeling of de rechtseenheid. Het voordeel van een vordering van de procureur-generaal tot cassatie in het belang van de wet is dat in die vordering een rechtsvraag veelal in een bredere context dan alleen die van een specifieke strafrechtelijke procedure kan worden geformuleerd en besproken. Als in zo'n geval de procureur-generaal een vordering tot cassatie in het belang van de wet instelt over hetzelfde onderwerp als waarop een gestelde prejudiciële vraag betrekking heeft of aankondigt dat zo'n vordering zal worden ingesteld, zal de Hoge Raad afzien van de beantwoording van de prejudiciële vraag.

De procureur-generaal heeft kenbaar gemaakt dat hij het voornemen heeft om een vordering tot cassatie in het belang van de wet in stellen, waarbij die vordering betrekking heeft op de vraag die in deze prejudiciële procedure is opgeworpen. De Hoge Raad ziet daarom af van beantwoording van de gestelde prejudiciële vraag.

De redactie, februari 2025

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:204

Zaaknummer: 24/03852

Rechters: M.J. Borgers, A.L.J. van Strien, A.E.M. Röttgering, M. Kuijer en T.B. Trotman

Wetsartikelen: 553 Sv en 554 Sv

RECHTSPRAAK

Heeft de rechtbank de gegrondverklaring van het klaagschrift voldoende gemotiveerd, rekening houdend met de standpunten van de officier van justitie en het summiere karakter van het onderzoek in de raadkamer?

Heeft de rechtbank de gegrondverklaring van het klaagschrift voldoende gemotiveerd, rekening houdend met de standpunten van de officier van justitie en het summiere karakter van het onderzoek in de raadkamer?

Wenk

Het cassatiemiddel klaagt onder meer over het oordeel van de rechtbank 'dat het hoogst onwaarschijnlijk is dat de strafrechter, later oordelend, de verbeurdverklaring van het inbeslaggenomen geldbedrag zal bevelen'.

Het procesverloop, de door de klager en het openbaar ministerie ingenomen standpunten en het oordeel van de rechtbank zijn weergegeven in de conclusie van de advocaat-generaal onder 2.2 tot en met 2.6.

Gelet op de in de conclusie van de advocaat-generaal onder 3.3 tot en met 3.5 genoemde rechtspraak van de Hoge Raad en het daarin onder 3.8 besproken motiveringsgebrek in de beschikking van de rechtbank, slaagt het cassatiemiddel in zoverre. Dat brengt mee dat bespreking van het restant van het cassatiemiddel niet nodig is.

De redactie, februari 2025

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:199

Zaaknummer: 24/01541

Rechters: M.J. Borgers, M. Kuijer en C.N. Dalebout

Advocaten: A.W. Syrier

Wetsartikelen: 94 Sv

RECHTSPRAAK

Heeft de verdachte de aanmerkelijke kans op de dood van het slachtoffer bewust aanvaard?

Heeft de verdachte de aanmerkelijke kans op de dood van het slachtoffer bewust aanvaard?

Wenk

Het cassatiemiddel komt op tegen de bewezenverklaring van het onder 2 ten laste gelegde. Het klaagt onder meer over het oordeel van het hof dat de verdachte de aanmerkelijke kans op de dood van het slachtoffer bewust heeft aanvaard.

Bij de beoordeling van het cassatiemiddel moet het volgende worden vooropgesteld. Voorwaardelijk opzet op een bepaald gevolg – zoals hier de dood – is aanwezig wanneer de verdachte bewust de aanmerkelijke kans heeft aanvaard dat dat gevolg zal intreden.

De beantwoording van de vraag of een gedraging de aanmerkelijke kans op een bepaald gevolg in het leven roept, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval, waarbij betekenis toekomt aan de aard van de gedraging en de omstandigheden waaronder deze is verricht. Het moet gaan om een kans die naar algemene ervaringsregels aanmerkelijk is te achten, dat wil zeggen: een in de gegeven omstandigheden reële, niet onwaarschijnlijke mogelijkheid.

Voor de vraag of sprake is van bewuste aanvaarding van zo'n kans heeft te gelden dat uit de enkele omstandigheid dat de verdachte wetenschap heeft van de aanmerkelijke kans dat het gevolg zal intreden, niet zonder meer kan volgen dat hij de aanmerkelijke kans op het gevolg ook bewust heeft aanvaard, omdat ook sprake kan zijn van bewuste schuld. In dat verband kunnen de aard van de gedraging en de omstandigheden waaronder deze is verricht, van belang zijn. Bepaalde gedragingen kunnen naar hun uiterlijke verschijningsvorm worden aangemerkt als zozeer gericht op een bepaald gevolg dat het – behalve als sprake is van contra-indicaties – niet anders kan zijn dan dat de verdachte de aanmerkelijke kans op het betreffende gevolg bewust heeft aanvaard. (Vgl. HR 25 maart 2003, ECLI:NL:HR:2003:AE9049 en HR 29 mei 2018, ECLI:NL:HR:2018:718.)

Het hof heeft – kort gezegd – vastgesteld dat de verdachte op 9 december 2017, komend vanuit de [a-straat] in [plaats] met op dat moment nog een snelheid van ongeveer 70 kilometer per uur, frontaal tegen de bestuurderszijde van de van rechts komende auto van het slachtoffer is gebotst. Onder verwijzing naar deze toedracht heeft het hof – niet onbegrijpelijk – geoordeeld dat de verdachte moet hebben geweten dat hij die aanrijding heeft veroorzaakt.

Verder heeft het hof vastgesteld dat het slachtoffer met haar auto in een naastgelegen sloot is terechtgekomen als gevolg van die botsing, waarbij haar auto op de linkerkant in het water lag. De auto van de verdachte is voor de sloot tegen een boom tot stilstand gekomen. De verdachte is bijna direct na het ongeval uit zijn auto gestapt, heeft een vriend uit die auto bevrijd, heeft de hulpdiensten niet gebeld en heeft tegen een omstander op een intimiderende manier gezegd dat hij niet wilde dat de politie zou komen. De verdachte heeft niemand verteld over de andere auto waarmee hij in aanrijding was gekomen en is vervolgens rustig weggelopen, terwijl hij belde met een vriend om te vragen of hij ergens kon worden opgehaald. Op 20 december 2017 is het slachtoffer aan de gevolgen van de aanrijding – te weten (traumatische) hersenbeschadiging en longbeschadiging ten gevolge van (bijna) verdrinking – overleden.

Het hof heeft overwogen dat uit artikel 7 lid 1 WvW 1994 een ‘specifieke zorgplicht’ volgt voor de veroorzaker van een verkeersongeval, die inhoudt dat het is verboden om de plaats van een ongeval te verlaten als daardoor een ander in hulpeloze toestand wordt achtergelaten. Tegen deze achtergrond heeft het hof verder overwogen dat op de veroorzaker van zo’n botsing de plicht rust te doen wat in zijn vermogen ligt om ervoor te zorgen dat tijdig de noodzakelijke hulp wordt verschaft aan de inzittenden van de auto waartegen hij is aangereden. Daaronder valt volgens het hof ook de plicht om zich na de botsing tijdig op de hoogte te stellen van wat met de andere auto en de inzittenden van die auto is gebeurd.

Het hof heeft in aansluiting op zijn vaststellingen overwogen dat de verdachte zich niet op de hoogte heeft gesteld van wat er direct na het ongeval met de andere auto en het daarin aanwezige slachtoffer is gebeurd en haar ook geen hulp heeft geboden, terwijl de verdachte wel in staat was na te denken en de situatie te overzien. Het hierop gebaseerde oordeel van het hof dat de verdachte welbewust de aanmerkelijke kans heeft aanvaard dat het slachtoffer (mede) als gevolg van het te lang uitblijven van hulpverlening zou komen te overlijden, getuigt niet van een onjuiste rechtsopvatting en is in het licht van wat hierboven is vooropgesteld toereikend gemotiveerd.

Het cassatiemiddel faalt in zoverre.

De redactie, februari 2025

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 11-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:141

Zaaknummer: 23/00958

Rechters: V. van den Brink, A.E.M. Röttgering en T. Kooijmans

Advocaten: R.J. Baumgardt en M.J. van Berlo

Wetsartikelen: 7 WvW, 6 WvW en 287 Sr

RECHTSPRAAK

Verhoorbijstand en post-Keskin.

Verhoorbijstand en post-Keskin.

Wenk

Het cassatiemiddel klaagt over het gebruik voor het bewijs van het onder 1 ten laste gelegde van een door de verdachte afgelegde verklaring en van door de getuige [medeverdachte 3] afgelegde verklaringen.

Ten laste van de verdachte is onder 1 bewezen verklaard dat:

‘hij in de periode van 14 oktober 2016 tot en met 24 november 2016 in Nederland, tezamen en in vereniging met anderen, telkens met het oogmerk om zich en anderen wederrechtelijk te bevoordelen door het aannemen van een valse hoedanigheid en door een of meer listige kunstgrepen en door een samenweefsel van verdichtsels, [A] B.V. heeft bewogen tot de afgifte van geldbedragen (tot een totaal van ongeveer 121.192 euro),

hebbende hij, verdachte en/of zijn mededaders met vorenomschreven oogmerk – zakelijk weergegeven – (telkens) valselijk en/of listiglijk en/of bedrieglijk en/of in strijd met de waarheid

- namens het bedrijf [E] B.V. ([E] BV) contact gelegd met [A] B.V. en
- namens [E] BV een overeenkomst met [A] B.V. afgesloten waarbij werd overeengekomen dat [A] B.V. facturen van [E] BV gericht aan klanten van [E] BV aankoopt en
- als debiteuren [C] BV en/of [D] aangeleverd en
- formulieren “Verklaring tot opdracht betalingsadres” aan [A] B.V. die (mede) (valselijk) ondertekend waren door [betrokkene 1] (namens [C] BV) en door [betrokkene 2] (namens [D]) gestuurd naar [A] B.V. en
- 4 facturen van [C] BV (ter waarde van ongeveer 69.104 euro) en 2 facturen van [D] (ter waarde van ongeveer 52.088 euro) verkocht aan [A] B.V., zulks terwijl hij, verdachte en zijn

mededaders (telkens) geen goederen hebben geleverd aan [C] BV en [D] en geen facturen aan [C] BV en [D] hebben gestuurd,

waardoor [A] B.V. (telkens) werd bewogen tot bovenomschreven afgiften.’

Beoordeling van de eerste deelklacht

Het cassatiemiddel klaagt ten eerste dat het gebruik voor het bewijs van de verklaring die de verdachte op 9 september 2015 bij de politie heeft afgelegd zonder dat hij tijdens dat verhoor werd bijgestaan door een raadsman, niet verenigbaar is met het door artikel 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces.

In zijn arrest van 17 december 2019, ECLI:NL:HR:2019:1985 heeft de Hoge Raad het volgende overwogen:

‘3.2.1. De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 22 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3608, rov. 6.3, beslist dat hij voortaan – dus vanaf die datum – ervan uitgaat dat een aangehouden verdachte het recht heeft op aanwezigheid en bijstand van een raadsman tijdens zijn verhoor door de politie (de zogenoemde verhoorbijstand), behoudens het bestaan van dwingende redenen om dat recht te beperken. De verdachte kan uitdrukkelijk dan wel stilzwijgend doch in elk geval ondubbelzinnig afstand doen van dat recht. Dit brengt mee dat de verdachte vóór de aanvang van het verhoor dient te worden gewezen op zijn recht op bijstand van een raadsman. Dit recht op bijstand heeft niet alleen betrekking op het eerste verhoor, maar ook op daarop volgende verhoren.

(...)

3.2.3. Over de gevolgen van een verzuim in de nakoming van het recht op verhoorbijstand zoals dit recht na 22 december 2015 bestond, heeft de Hoge Raad in voornoemd arrest van 22 december 2015 het volgende overwogen:

“6.4.1. Indien een aangehouden verdachte niet de gelegenheid is geboden om zich bij zijn verhoor door de politie te laten bijstaan door een raadsman, levert dat in beginsel een vormverzuim op als bedoeld in art. 359a Sv. Gelet op de uitleg die in HR 30 maart 2004, ECLI:NL:HR:2004:AM2533, NJ 2004/376 aan deze bepaling is gegeven, moet de rechter, indien ter zake verweer wordt gevoerd, beoordelen of aan een verzuim enig rechtsgevolg dient te worden verbonden en, zo ja, welk rechtsgevolg dan in aanmerking komt. Daarbij dient hij rekening te houden met de in het tweede lid van art. 359a Sv genoemde factoren. Het rechtsgevolg zal immers door deze factoren moeten worden gerechtvaardigd. Een van die factoren is ‘de ernst van het verzuim’.

6.4.2. In HR 30 juni 2009, ECLI:NL:HR:2009:BH3079, NJ 2009/349 is beslist dat ingeval een aangehouden verdachte niet dan wel niet binnen redelijke grenzen de gelegenheid is geboden om voorafgaand aan het eerste verhoor door de politie een advocaat te raadplegen, zulks in beginsel een vormverzuim als bedoeld in art. 359a Sv oplevert waardoor, gelet op de rechtspraak van het EHRM, een belangrijk (strafvorderlijk) voorschrift of rechtsbeginsel in aanzienlijke mate is geschonden, hetgeen na een daartoe strekkend verweer – op grond van diezelfde rechtspraak – in de regel dient te leiden tot uitsluiting van het bewijs van de verklaringen van de verdachte die zijn afgelegd voordat hij een advocaat kon raadplegen. Het gaat dan om het onthouden aan de verdachte van de mogelijkheid na en in overleg met zijn raadsman zijn proceshouding tijdens het verhoor te bepalen. Zo een verzuim zal in de regel ernstiger zijn dan de afwezigheid van de raadsman tijdens dat verhoor. Dit brengt mee dat – zolang de onder 6.2 genoemde Richtlijn nog niet in de Nederlandse wetgeving is geïmplementeerd dan wel de implementatietermijn van die Richtlijn nog niet is verstreken – het rechtsgevolg dat aan de afwezigheid van de raadsman bij het verhoor moet worden verbonden niet noodzakelijkerwijs behoeft te bestaan uit bewijsuitsluiting. In dat verband moet erop worden gewezen dat art. 359a Sv niet uitsluit dat – afhankelijk van de omstandigheden van het geval – strafvermindering wordt toegepast dan wel wordt volstaan met de enkele vaststelling dat een onherstelbaar vormverzuim is begaan.”

Gelet op de in de conclusie van de Advocaat-Generaal onder 17 tot en met 19 genoemde recente rechtspraak van het EHRM, in het bijzonder het arrest in de zaak Beuze tegen België waarin is beslist dat “the right of access to a lawyer” mede inhoudt “that suspects have the right for their lawyer to be physically present during their initial police interviews and whenever they are questioned in the subsequent pre-trial proceedings” (EHRM 9 november 2018, nr. 71409, § 134), kan ook met betrekking tot verhoren van een verdachte die hebben plaatsgevonden in de periode voorafgaand aan 22 december 2015 de vraag aan de orde komen of de omstandigheid dat een verdachte in een concreet geval geen verhoorbijstand heeft gekregen, meebrengt dat de veroordeling van de verdachte niet berust op een eerlijk proces in de zin van art. 6 EVRM. Indien in dat geval geen sprake was van dwingende redenen als bedoeld in 3.2.1, zal die vraag moeten worden beantwoord met inachtneming van onder meer de factoren genoemd in de rechtspraak van het EHRM, waaronder in het bijzonder de arresten van 13 september 2016, nrs. 50541/08, 50571/08, 50573/08 en 40351/09 (Ibrahim e.a./Verenigd Koninkrijk). Indien langs die weg wordt vastgesteld dat het recht van de verdachte op een eerlijk proces in de zin van art. 6 EVRM niet is geschonden, doet zich dus evenmin een geval voor als bedoeld in het arrest van de Hoge Raad van 19 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY5321, r.o. 2.4.4, waarin “bewijsuitsluiting (...) noodzakelijk [kan] zijn ter verzekering van het recht van de verdachte op een eerlijk proces in de zin van art. 6 EVRM, zoals daaraan mede door het EHRM uitleg is gegeven”.

De bewezenverklaring steunt op de bewijsvoering, waarvan bewijsmiddel 11 de door de verdachte op 9 september 2015 afgelegde verklaring bevat. Die verklaring houdt uitsluitend in wat het telefoonnummer van de verdachte is.

Het hof heeft vastgesteld dat de verdachte deze verklaring heeft afgelegd in een verhoor door de politie zonder bijstand van een raadsman, terwijl de verdachte geen afstand had gedaan van het recht op verhoorbijstand en niet is gebleken van een dwingende reden de verdachte in dat recht te beperken. Het hof heeft vervolgens aan de hand van factoren die zijn ontleend aan de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (genoemd in de onder 2.4 weergegeven uitspraak van de Hoge Raad van 17 december 2019, r.o. 3.3), geoordeeld dat het gebruik voor het bewijs van deze verklaring van de verdachte niet onverenigbaar is met zijn recht op een eerlijk proces als bedoeld in artikel 6 EVRM. Dat oordeel getuigt niet van een onjuiste rechtsopvatting en is, gelet op de door het hof onder a. tot en met g. vastgestelde feiten en omstandigheden die het hof daarbij in aanmerking heeft genomen, niet onbegrijpelijk.

Het cassatiemiddel is in zoverre tevergeefs voorgesteld.

Beoordeling van de tweede deklacht

Het cassatiemiddel klaagt verder dat het hof de verklaringen van [medeverdachte 3] voor het bewijs van feit 1 heeft gebruikt, terwijl de verdediging ten aanzien van die getuige geen effectieve mogelijkheid heeft gehad om het ondervragingsrecht uit te oefenen.

In gevallen waarin de rechter voor het bewijs gebruik wil maken van een door een getuige afgelegde verklaring, terwijl de verdediging – ondanks het nodige initiatief – niet een behoorlijke en effectieve mogelijkheid heeft gehad om ten aanzien van die getuige het ondervragingsrecht uit te oefenen, moet de rechter nagaan of het proces als geheel eerlijk is verlopen. Hierbij zijn – met het oog op de beoordeling of de procedure in haar geheel voldoet aan het door artikel 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces – van belang (i) de reden dat het ondervragingsrecht niet kan worden uitgeoefend met betrekking tot een getuige van wie de verklaring voor het bewijs wordt gebruikt, (ii) het gewicht van de verklaring van de getuige, binnen het geheel van de resultaten van het strafvorderlijke onderzoek, voor de bewezenverklaring van het feit, en (iii) het bestaan van compenserende factoren, waaronder ook procedurele waarborgen, die compensatie bieden voor het ontbreken van een ondervragingsgelegenheid.

Voor de beoordeling of wordt voldaan aan de eisen van een eerlijk proces, is het gewicht van de verklaring van de betreffende getuige in de bewijsconstructie een belangrijke beoordelingsfactor. Dat doet er echter niet aan af dat ook de aanwezigheid van een goede

reden voor het niet kunnen ondervragen van de getuige en het bestaan van compenserende factoren in die beoordeling moeten worden betrokken, waarbij al deze beoordelingsfactoren in onderling verband moeten worden beschouwd. Naarmate het gewicht van de verklaring van de getuige groter is, is het – wil de verklaring voor het bewijs kunnen worden gebruikt – des te meer van belang dat een goede reden bestaat voor het niet bieden van een ondervragingsgelegenheid en dat compenserende factoren bestaan. (Vgl. HR 20 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:576, r.o. 2.12.2 en 2.12.3, en HR 12 oktober 2021, ECLI:NL:HR:2021:1418, r.o. 2.4.2.)

In deze zaak heeft de verdediging de verklaringen van de getuige [medeverdachte 3] betwist voor zover hij heeft verklaard over betrokkenheid van de verdachte bij het onder 1 ten laste gelegde feit. Het hof heeft – in cassatie onbestreden – geoordeeld dat er een goede reden bestond voor het uitblijven van een effectieve mogelijkheid voor de verdediging om de getuige [medeverdachte 3] te ondervragen, namelijk dat [medeverdachte 3] zich als getuige op zijn verschoningsrecht heeft beroepen. Het hof heeft de door [medeverdachte 3] bij de politie op 11 en 12 april 2017 afgelegde verklaringen over (onder meer) de betrokkenheid van de verdachte bij de ten laste gelegde oplichting van [A] voor het bewijs gebruikt (bewijsmiddel 2 en 3).

Met betrekking tot dit gebruik heeft het hof onder meer overwogen dat de bewezenverklaring niet in beslissende mate steunt op die verklaringen. Dat oordeel is niet onbegrijpelijk. Daarbij neemt de Hoge Raad het volgende in aanmerking. Aan het oordeel dat de verdachte medepleger is van de ten laste gelegde oplichting van [A] heeft het hof gezien zijn bewijsoverweging in het bijzonder ten grondslag gelegd dat de verdachte actief heeft deelgenomen aan de groepsapp ‘[naam 2]’ die werd gebruikt door de verdachte en zijn medeverdachten om te overleggen over de handelingen die moesten worden verricht om [A] op te lichten, en dat hij valse documenten die zijn gebruikt bij de oplichting van [A] heeft aangeleverd aan de getuige [medeverdachte 3]. Het hof heeft deze betrokkenheid van de verdachte, naast de verklaring van de getuige [medeverdachte 3] dat de verdachte en [medeverdachte 1] (de medeverdachte [medeverdachte 1]) spullen zoals bankafschriften aanleverden (bewijsmiddel 2), ook gebaseerd op (i) de verklaring van [medeverdachte 1] dat [medeverdachte 3] en de verdachte samen bezig zijn geweest met het oplichten van [A] en dat de verdachte een van de hoofdrolspelers is in deze zaak (bewijsmiddel 6), (ii) de inhoud van berichten in de genoemde groepsapp, waarin informatie wordt uitgewisseld over het inloggen op door [medeverdachte 2] aangemaakte e-mailadressen en de verdachte onder meer vraagt om het wachtwoord van de door [medeverdachte 2] aangemaakte e-mails (bewijsmiddel 9), en (iii) een tekstbericht op een telefoon die is aangetroffen bij [medeverdachte 1] waaruit het hof heeft afgeleid dat het de verdachte was die facturen voor [A] moest maken en dat verder inhoudt dat de verdachte de ‘inlog van de mail’ heeft (bewijsmiddel 12).

Het hof heeft verder overwogen dat deze andere bewijsmiddelen voor de betrokkenheid van de verdachte bij de ten laste gelegde oplichting, in onderlinge samenhang beschouwd, de verklaring van de getuige [medeverdachte 3] ondersteunen. Daarbij heeft het hof in het bijzonder in aanmerking genomen dat de verklaring van [medeverdachte 3] over de rol van de verdachte als degene die valse stukken aanleverde, steun vindt in het onder (iii) genoemde tekstbericht. Kennelijk heeft het hof daarnaast de omstandigheid dat deze bewijsmiddelen de inhoud van de voor het bewijs gebruikte getuigenverklaringen van [medeverdachte 3] ondersteunen, in aanmerking genomen bij zijn onderzoek naar de betrouwbaarheid van die verklaringen.

Gelet op het vorenstaande getuigt het oordeel van het hof dat de procedure in haar geheel voldoet aan het door artikel 6 EVRM gewaarborgde recht op een eerlijk proces, ook zonder dat er nog andere compenserende factoren waren, niet van een onjuiste rechtsopvatting. Dat oordeel is evenmin onbegrijpelijk.

Het cassatiemiddel is ook in zoverre tevergeefs voorgesteld.

De redactie, februari 2025

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 04-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:181

Zaaknummer: 22/02608

Rechters: M.J. Borgers, C.N. Dalebout en F. Posthumus

Advocaten: J.C. Reisinger

Wetsartikelen: 6 EVRM

RECHTSPRAAK

Is het klaagschrift ontvankelijk, nu de klager niet binnen 14 dagen na kennisgeving als bedoeld in artikel 5:4:10 lid 1 Sv een klaagschrift heeft ingediend?

Is het klaagschrift ontvankelijk, nu de klager niet binnen 14 dagen na kennisgeving als bedoeld in artikel 5:4:10 lid 1 Sv een klaagschrift heeft ingediend?

Het cassatiemiddel keert zich tegen de niet-ontvankelijkverklaring door de rechtbank van het beklag van de klager wegens overschrijding van de termijn.

Het cassatiemiddel slaagt. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 04-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:173

Zaaknummer: 24/03154

Rechters: M.J. Borgers, T. Kooijmans en F. Posthumus

Advocaten: J. Kuijper

Wetsartikelen: 5:4:10 Sv, 552a Sv en 94 Sv

RECHTSPRAAK

Toelaatbaarheid bijzondere voorwaarden.

Toelaatbaarheid bijzondere voorwaarden.

Het cassatiemiddel klaagt over de door het hof opgelegde bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde verplicht is 'zijn medewerking te verlenen aan het steekproefsgewijs laten controleren van zijn digitale gegevensdragers'.

Een bijzondere voorwaarde als bedoeld in artikel 14c lid 2 aanhef en onder 14° Sr moet het gedrag van de veroordeelde betreffen (hierna ook: gedragsvoorwaarde). Het gaat daarbij om voorwaarden die strekken ter bevordering van goed levensgedrag van de veroordeelde of die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht. Onder 'voorwaarden die strekken ter bevordering van goed levensgedrag van de veroordeelde' moeten daarbij worden verstaan voorwaarden die strekken tot het voorkomen van strafbaar gedrag van de veroordeelde. Bij 'voorwaarden die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht' gaat het om voorwaarden die een gedraging van de veroordeelde betreffen waartoe hij naar aanleiding van het bewezen verklaarde feit uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden is, bijvoorbeeld jegens slachtoffers van het bewezen verklaarde feit. De gedragsvoorwaarde moet voldoende precies het daarin vervatte gedragsvoorschrift formuleren. Zij mag echter niet gedrag van de veroordeelde omvatten dat in feite overeenkomt met het meewerken aan door de politie uit te oefenen veelomvattende en ingrijpende dwangmiddelen. (Vgl. HR 31 mei 2022, ECLI:NL:HR:2022:807.)

Op grond van artikel 14c lid 3 aanhef en onder b Sr is aan het stellen van een bijzondere voorwaarde van rechtswege onder meer de voorwaarde verbonden dat de veroordeelde medewerking verleent aan het reclasseringstoezicht, bedoeld in artikel 14c lid 6 Sr. Daarnaast voorziet artikel 6:3:14 Sv in voorschriften en bevoegdheden in verband met het toezicht op de naleving van aan een voorwaardelijke veroordeling verbonden voorwaarden. Deze regelingen staan er niet aan in de weg dat – voor zover dat, gelet op de mogelijkheden die de zojuist genoemde wettelijke bepalingen al bieden, aangewezen is – een gedragsvoorwaarde wordt gesteld die een gedraging van de veroordeelde betreft en die ertoe strekt het toezicht op (een) andere door de rechter op grond van artikel 14c lid 2 Sr gestelde bijzondere voorwaarde(n)

mogelijk te maken of te bevorderen. Ook hierbij geldt dat het moet gaan om een voldoende precies geformuleerd gedragsvoorschrift. Dat gedragsvoorschrift mag niet verder strekken dan voor het toezicht op de naleving van de andere bijzondere voorwaarde(n) noodzakelijk is. (Vgl. HR 28 september 2021, ECLI:NL:HR:2021:1403.) Bij het stellen van zo'n gedragsvoorwaarde moet zijn gewaarborgd dat het toezicht niet leidt tot een meer dan beperkte inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de veroordeelde. Daarbij komt betekenis toe aan de vraag met welke frequentie en hoe de controles van de gegevensdragers mogen worden uitgevoerd en welke (politie)functionarissen daarbij betrokken mogen zijn. (Vgl. HR 9 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:248.)

Het hof heeft gedragsvoorwaarden gesteld die inhouden dat de verdachte zich onthoudt van gedragingen die zijn gericht op internetomgevingen waarin kinderpornografisch materiaal kan worden verkregen of waarin over seksuele handelingen met minderjarigen wordt gecommuniceerd. Daarnaast heeft het hof, om het toezicht op de naleving van deze bijzondere voorwaarde mogelijk te maken, de bijzondere voorwaarde gesteld dat de verdachte meewerkt aan het steekproefsgewijs laten controleren van zijn digitale gegevensdragers, waarbij aan de reclassering onder meer is overgelaten 'op welke manier en door wie' deze controles worden uitgevoerd. Deze voorwaarde voldoet niet aan de hierboven genoemde eisen en is daarom in strijd met artikel 14c lid 2 aanhef en onder 14° (oud) Sr, omdat daaruit niet blijkt op welke manier de controles van de gegevensdragers mogen worden uitgevoerd, welke functionarissen daarbij betrokken mogen zijn en hoe is gewaarborgd dat de persoonlijke levenssfeer van de verdachte daarbij niet verdergaand wordt beperkt dan nodig is voor het beoogde toezicht en dat het toezicht niet leidt tot een meer dan beperkte inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de verdachte. Dat het hof – kennelijk naar aanleiding van het 'nee knikken' van de verdachte tijdens de terechtzitting in hoger beroep – heeft overwogen dat de verdachte heeft verklaard dat hij zijn medewerking wil verlenen aan 'alle hem te stellen bijzondere voorwaarden', leidt niet tot een ander oordeel.

Het cassatiemiddel slaagt.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 04-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:119

Zaaknummer: 22/03000

Rechters: V. van den Brink, Y. Buruma en R. Kuiper

Advocaten: E.E.W.J. Maessen

Wetsartikelen: 14c Sr en 6:3;14 Sv

RECHTSPRAAK

Toelaatbaarheid bijzondere voorwaarden.

Toelaatbaarheid bijzondere voorwaarden.

Het cassatiemiddel klaagt over de door het hof gestelde bijzondere voorwaarden betreffende het meewerken aan de controle van gegevensdragers naar gedragingen van de verdachte die in verband staan met kinderpornografisch materiaal.

Een bijzondere voorwaarde als bedoeld in artikel 14c lid 2 aanhef en onder 14° Sr moet het gedrag van de veroordeelde betreffen (hierna ook: gedragsvoorwaarde). Het gaat daarbij om voorwaarden die strekken ter bevordering van goed levensgedrag van de veroordeelde of die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht. Onder 'voorwaarden die strekken ter bevordering van goed levensgedrag van de veroordeelde' moeten daarbij worden verstaan voorwaarden die strekken tot het voorkomen van strafbaar gedrag van de veroordeelde. Bij 'voorwaarden die een gedraging betreffen waartoe hij uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden moet worden geacht' gaat het om voorwaarden die een gedraging van de veroordeelde betreffen waartoe hij naar aanleiding van het bewezen verklaarde feit uit een oogpunt van maatschappelijke betamelijkheid gehouden is, bijvoorbeeld jegens slachtoffers van het bewezen verklaarde feit. De gedragsvoorwaarde moet voldoende precies het daarin vervatte gedragsvoorschrift formuleren. Zij mag echter niet gedrag van de veroordeelde omvatten dat in feite overeenkomt met het meewerken aan door de politie uit te oefenen veelomvattende en ingrijpende dwangmiddelen. (Vgl. HR 31 mei 2022, ECLI:NL:HR:2022:807.)

Op grond van artikel 14c lid 3 aanhef en onder b Sr is aan het stellen van een bijzondere voorwaarde van rechtswege onder meer de voorwaarde verbonden dat de veroordeelde medewerking verleent aan het reclasseringstoezicht, bedoeld in artikel 14c lid 6 Sr. Daarnaast voorziet artikel 6:3:14 Sv in voorschriften en bevoegdheden in verband met het toezicht op de naleving van aan een voorwaardelijke veroordeling verbonden voorwaarden. Deze regelingen staan er niet aan in de weg dat – voor zover dat, gelet op de mogelijkheden die de zojuist genoemde wettelijke bepalingen al bieden, aangewezen is – een gedragsvoorwaarde wordt gesteld die een gedraging van de veroordeelde betreft en die ertoe strekt het toezicht op (een) andere door de rechter op grond van artikel 14c lid 2 Sr gestelde bijzondere voorwaarde(n)

mogelijk te maken of te bevorderen. Ook hierbij geldt dat het moet gaan om een voldoende precies geformuleerd gedragsvoorschrift. Dat gedragsvoorschrift mag niet verder strekken dan voor het toezicht op de naleving van de andere bijzondere voorwaarde(n) noodzakelijk is. (Vgl. HR 28 september 2021, ECLI:NL:HR:2021:1403.) Bij het stellen van zo'n gedragsvoorwaarde moet zijn gewaarborgd dat het toezicht niet leidt tot een meer dan beperkte inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de veroordeelde. Daarbij komt betekenis toe aan de vraag met welke frequentie en hoe de controles van de gegevensdragers mogen worden uitgevoerd en welke (politie)functionarissen daarbij betrokken mogen zijn. (Vgl. HR 9 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:248.)

Het hof heeft gedragsvoorwaarden gesteld die inhouden dat de verdachte zich onthoudt van het, op welke wijze dan ook, met een seksuele intentie communiceren met minderjarigen en van gedrag dat is gericht op het zich begeven in een digitale omgeving waarin kinderpornografisch materiaal kan worden verkregen of waarin over seksuele handelingen met minderjarigen wordt gecommuniceerd. Daarnaast heeft het hof de bijzondere voorwaarde gesteld die ertoe strekt het toezicht op deze gedragsvoorwaarden mogelijk te maken door de verdachte te verplichten mee te werken aan onaangekondigde controles op zijn gegevensdragers.

Voor zover het cassatiemiddel klaagt dat het hof preciezer had moeten omschrijven tot 'welke delen van de gegevensdragers' de reclassering haar controles moet beperken, miskent het dat zo'n beperking ten aanzien van alle mogelijke – op het moment van het stellen van de voorwaarde nog onbekende – gegevensdragers, in de weg zou staan aan een adequate controle op de naleving van de gestelde gedragsvoorwaarde.

Ook voor zover het cassatiemiddel klaagt dat het hof preciezer had moeten omschrijven 'welke personen/instanties' de reclassering bij de controle mag betrekken, faalt het. De door het hof gestelde voorwaarde houdt in dat de reclassering voor de technische ondersteuning van de controle een politieambtenaar die deskundig is op digitaal gebied of een – tot geheimhouding verplichte – 'externe' deskundige op digitaal gebied kan meenemen. Deze voorwaarde is, ook in het licht van wat hiervoor is overwogen, voldoende duidelijk.

De door het hof gestelde bijzondere voorwaarde voldoet ook voor het overige aan de eisen die voortvloeien uit het weergegeven kader voor zover deze ertoe strekken te voorkomen dat bij de controles een meer dan beperkte inbreuk wordt gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van de verdachte. In dat verband verdient opmerking dat het hier gaat om een aan de verdachte in het kader van zijn veroordeling opgelegde verplichting, die is beperkt tot de aan de voorwaardelijke veroordeling verbonden proeftijd en direct verband houdt met het tegengaan van met het bewezen verklaarde vergelijkbare gedragingen gedurende die proeftijd.

Daarbij heeft het hof duidelijke beperkingen aangebracht in de frequentie en de duur van de onaangekondigde controles. Daarnaast heeft het bepaald dat de controle er niet toe strekt een min of meer volledig beeld te krijgen van het persoonlijke leven van de verdachte en dat daarbij de persoonlijke levenssfeer van de verdachte zoveel mogelijk wordt geëerbiedigd. Mede in verband hiermee heeft het hof bepaald dat de controle uitsluitend is gericht op de vraag of de verdachte – overeenkomstig de gestelde gedragsvoorwaarden – kinderpornografisch materiaal vermijdt.

In dat verband verdient opmerking dat aan het waarborgen dat bij de controles niet een meer dan beperkte inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de veroordeelde wordt gemaakt, kan bijdragen dat (wordt voorgeschreven dat) de controles – voor zover mogelijk – geautomatiseerd worden gedaan met behulp van een technisch hulpmiddel en dat uit een schriftelijke verslaglegging van de uitkomst van de controles ook de inrichting en de omvang daarvan kunnen blijken.

Het cassatiemiddel faalt.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 04-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:118

Zaaknummer: 22/02923

Rechters: V. van den Brink, Y. Buruma en R. Kuiper

Advocaten: J.W. Heemskerk

Wetsartikelen: 14c Sr en 6:3:14 Sv

RECHTSPRAAK

Kon het hof oordelen dat de verdachte geen grieven heeft ingediend en hem daarom ex artikel 416 lid 2 Sv niet-ontvankelijk verklaren in hoger beroep, nu het hof geen acht sloeg op e-mailwisselingen tussen de raadsman en de strafgriffie?

Kon het hof oordelen dat de verdachte geen grieven heeft ingediend en hem daarom ex artikel 416 lid 2 Sv niet-ontvankelijk verklaren in hoger beroep, nu het hof geen acht sloeg op e-mailwisselingen tussen de raadsman en de strafgriffie?

Het cassatiemiddel keert zich tegen de niet-ontvankelijkverklaring door het hof van het door de verdachte ingestelde hoger beroep.

Het cassatiemiddel slaagt. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 04-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:138

Zaaknummer: 23/02484

Rechters: V. van den Brink, C. Caminada en C.N. Dalebout

Advocaten: M.A.M. Pijnenburg

Wetsartikelen: 416 Sv

RECHTSPRAAK

Heeft het hof verzuimd aan te geven in hoeverre het de straf heeft verminderd in verband met het geconstateerde vormverzuim?

Heeft het hof verzuimd aan te geven in hoeverre het de straf heeft verminderd in verband met het geconstateerde vormverzuim?

Beoordeling van het tweede cassatiemiddel

Het cassatiemiddel klaagt dat het hof niet heeft aangegeven in hoeverre het de straf heeft verminderd in verband met het geconstateerde vormverzuim.

Het cassatiemiddel slaagt. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal onder 3.2 tot en met 3.8.

Overwegingen naar aanleiding van het vierde cassatiemiddel

Hoewel het voorgaande meebrengt dat het vierde cassatiemiddel ook niet meer aan de orde hoeft te komen, merkt de Hoge Raad naar aanleiding van de klacht over de door het hof aan de reclassering verstrekte opdracht tot het houden van toezicht op de naleving van een bijzondere voorwaarde – onder verwijzing naar HR 29 november 2022, ECLI:NL:HR:2022:1763 en HR 4 februari 2025, ECLI:NL:HR:2025:118 – het volgende op.

Het hof heeft de verdachte voor het in de periode van 9 mei 2018 tot en met 13 juni 2019 in bezit hebben van – kort gezegd – beeldmateriaal van seksueel kindermisbruik (kinderporno), terwijl hij daarvan een gewoonte heeft gemaakt, veroordeeld tot een gevangenisstraf van acht maanden, waarvan zes maanden voorwaardelijk met een proeftijd van vijf jaren met onder meer de bijzondere voorwaarde dat:

‘d. de veroordeelde zich op welke wijze dan ook onthoudt van:

- het seksueel getint communiceren met minderjarigen;
- gedrag dat is gericht op een digitale omgeving waarin kinderpornografisch materiaal kan

worden verkregen;

- gedrag dat is gericht op een digitale omgeving waarin over seksuele handelingen met minderjarigen wordt gecommuniceerd, waarbij de verdachte zich dient te houden aan de aanwijzingen zoals die gedurende deze gedragsinterventies door of namens de reclassering of voornoemde zorgverlener aan de verdachte zullen worden gegeven en waarbij verdachte medewerking verleent aan het toezicht hierop.'

Verder heeft het hof het volgende beslist:

'Geeft aan voornoemde reclasseringsinstelling de opdracht als bedoeld in artikel 14c, zesde lid, van het Wetboek van Strafrecht toezicht te houden op de naleving van de voorwaarden en de veroordeelde ten behoeve daarvan te begeleiden.

Het toezicht op de onder d vermelde voorwaarde vindt plaats door de reclassering en/of de betrokken zorgverlener. De veroordeelde bespreekt tijdens de gesprekken met de reclassering hoe hij denkt dit gedrag te voorkomen. Om het toezicht op deze gedragsvoorwaarde mogelijk te maken, werkt de veroordeelde mee aan controles van zijn digitale gegevensdragers tijdens een huisbezoek van de reclassering. De veroordeelde verschaft bij die controle de toegang tot computers, smartphones en andere digitale gegevensdragers waarover de veroordeelde in zijn woning beschikt en waarop afbeeldingen kunnen worden opgeslagen of waarmee het internet kan worden benaderd. Ook verstrekt hij bij de controle wachtwoorden die voor die controle nodig zijn. De controle op digitale gegevensdragers vindt maximaal drie keer per jaar plaats waarbij de persoonlijke levenssfeer van de veroordeelde zoveel mogelijk wordt geëerbiedigd. De controle is gericht op de vraag of de veroordeelde kinderpornografisch materiaal vermijdt en strekt niet verder dan dat. De controle strekt er in het bijzonder niet toe een min of meer volledig beeld te krijgen van het persoonlijke leven van de veroordeelde. De reclassering kan voor de technische ondersteuning van de controle een deskundige op digitaal gebied meenemen, ook als dit een politieambtenaar is die deskundig is op digitaal gebied. Indien de door de reclassering meegenomen deskundige geen ambtenaar betreft maar een externe partij dient aan de veroordeelde toestemming te worden gevraagd voor het betreden van de woning van de veroordeelde en is deze persoon tot geheimhouding verplicht. Indien de deskundige een politieambtenaar is dient aan de veroordeelde toestemming te worden gevraagd voor het betreden van de woning van de verdachte en het overgaan tot de voornoemde controle. Bij de controle kan gebruik worden gemaakt van een hulpmiddel dat een indicatie geeft of kinderpornografisch materiaal aanwezig is.'

De door het hof in zijn arrest opgenomen toezichtsoopdracht aan de reclassering voldoet aan de in HR 4 februari 2025, ECLI:NL:HR:2025:118 genoemde eisen voor zover deze ertoe strekken te

voorkomen dat bij de controles een meer dan beperkte inbreuk wordt gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van de verdachte. In dat verband verdient opmerking dat de door het hof gegeven invulling van het toezicht betrekking heeft op een aan de verdachte in het kader van zijn veroordeling opgelegde verplichting, die is beperkt tot de aan de voorwaardelijke veroordeling verbonden proeftijd en direct verband houdt met het tegengaan van met het bewezen verklaarde vergelijkbare gedragingen gedurende die proeftijd. Daarbij heeft het hof duidelijke beperkingen aangebracht in de frequentie van de onaangekondigde controles. Daarnaast heeft het bepaald dat de controle er niet toe strekt een min of meer volledig beeld te krijgen van het persoonlijke leven van de verdachte en dat daarbij de persoonlijke levenssfeer van de verdachte zoveel mogelijk wordt geëerbiedigd. Mede in verband hiermee heeft het hof bepaald dat de controle uitsluitend is gericht op de vraag of de verdachte – overeenkomstig de gestelde gedragsvoorwaarden – kinderpornografisch materiaal vermijdt. In dat verband is ook van belang dat bij de onaangekondigde – desgewenst mede door een deskundige politiefunctiearis uitgevoerde – controles door de reclassering gebruik kan worden gemaakt van een technisch hulpmiddel dat een indicatie geeft of kinderpornografisch materiaal aanwezig is.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 04-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:120

Zaaknummer: 22/03475

Rechters: V. van den Brink, Y. Buruma en R. Kuiper

Advocaten: S.J. van der Woude

Wetsartikelen: 359a Sv en 14c Sr

RECHTSPRAAK

Kon het hof de verdachte, die zich eerder in de procedure uitgaf als B, veroordelen op naam van A, nu hij in eerste aanleg ten onrechte op naam van B is berecht en veroordeeld?

Kon het hof de verdachte, die zich eerder in de procedure uitgaf als B, veroordelen op naam van A, nu hij in eerste aanleg ten onrechte op naam van B is berecht en veroordeeld?

Wenk

Het cassatiemiddel klaagt dat het hof de verdachte niet had mogen veroordelen nu hij in eerste aanleg ten onrechte op naam van [B] is berecht en veroordeeld.

Op grond van de vaststellingen van het hof kan in cassatie van het volgende worden uitgegaan. De verdachte heeft zich bij eerder DNA-onderzoek en gedurende de strafzaak verschillende keren uitgegeven als [B]. Deze naam heeft de verdachte onder meer opgegeven bij zijn eerste verhoor bij de politie, tijdens de terechtzitting in eerste aanleg en bij het instellen van hoger beroep. De verdachte is in eerste aanleg op naam van [B] gedagvaard en het vonnis van de rechtbank is op die naam gesteld. Op de eerste terechtzitting in hoger beroep heeft de verdachte verklaard dat zijn naam [verdachte] is en niet [B]. Die bewering heeft hij op latere terechtzittingen in hoger beroep herhaald. Er is nader onderzoek verricht naar de werkelijke identiteit van de verdachte in deze zaak, op grond waarvan het hof geen enkele twijfel erover heeft dat de verdachte [verdachte] is en niet de naam [B] draagt. Het hof heeft het vonnis van de rechtbank vernietigd en de verdachte op naam van '[verdachte]', zich eerder in de procedure uitgevende als [B]', veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftig maanden voor verschillende misdrijven, waaronder het voorhanden hebben van valse identiteitsbewijzen en rijbewijzen.

In een geval als dit, waarin in hoger beroep is komen vast te staan dat in eerste aanleg als gevolg van een persoonsverwisseling het vonnis is gesteld op naam van een andere persoon dan de persoon op wie de vervolging daadwerkelijk betrekking heeft, moet het hof dat vonnis

– in ieder geval wat betreft de tenaamstelling van het vonnis – vernietigen. Als in zo'n geval komt vast te staan wat de werkelijke naam is van de persoon op wie de vervolging betrekking heeft, staat geen rechtsregel eraan in de weg dat het hof zijn arrest op die naam stelt.

Nu het hof heeft vastgesteld dat de in hoger beroep verschenen persoon met de naam [verdachte], de persoon is op wie de vervolging daadwerkelijk betrekking heeft omdat het deze persoon is die op 12 december 2018 in deze zaak als verdachte is aangehouden en op wie de strafzaak betrekking heeft, getuigt het oordeel van het hof dat – onder vernietiging van het vonnis in eerste aanleg – het arrest op naam kan worden gesteld van '[verdachte]', zich eerder in de procedure uitgevende als [B]', niet van een onjuiste rechtsopvatting en is dat oordeel niet onbegrijpelijk.

Opmerking verdient het volgende. Als het vonnis in eerste aanleg als gevolg van een persoonsverwisseling is gesteld op de naam van een andere persoon dan de persoon op wie de vervolging daadwerkelijk betrekking heeft, ligt het in de rede dat de rechter het nodige in het werk stelt om te voorkomen dat, na de onder 2.3.2 bedoelde aanpassing van de tenaamstelling van de uitspraak, onjuiste gegevens in overheidsregistraties blijven staan. Dat kan bijvoorbeeld door het openbaar ministerie op te dragen om, als het op grond van artikel 6:1:1 lid 2 Sv de uitspraak van de rechter aan de minister verstrekt, de aandacht van de minister te vestigen op de noodzaak dat de registratie van de veroordeling door de rechtbank in de betreffende zaak ten name van die andere persoon wordt verwijderd. De Hoge Raad zal in deze zaak het openbaar ministerie opdragen dit te doen.

De redactie, februari 2025

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 04-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:135

Zaaknummer: 23/00900

Rechters: M.J. Borgers, A.L.J. van Strien, C. Caminada, T. Kooijmans en C.N. Dalebout

Advocaten: Y. Moszkowicz

Wetsartikelen: 6:1:1 Sv

RECHTSPRAAK

Heeft de verdachte voorwaardelijk opzet gehad op het gronddelict?

Heeft de verdachte voorwaardelijk opzet gehad op het gronddelict?

Het cassatiemiddel klaagt over de bewezenverklaring van de ten laste gelegde medeplichtigheid aan een overval.

Het cassatiemiddel leidt niet tot cassatie. De redenen daarvoor staan vermeld in de conclusie van de advocaat-generaal.

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 04-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:170

Zaaknummer: 23/00499

Rechters: V. van den Brink, Y. Buruma en R. Kuiper

Advocaten: Th.J. Kelder

Wetsartikelen: 312 Sr

RECHTSPRAAK

Heeft het hof het beroep van de verdachte op artikel 10 EVRM onvoldoende gemotiveerd verworpen?

Heeft het hof het beroep van de verdachte op artikel 10 EVRM onvoldoende gemotiveerd verworpen?

Wenk

Het cassatiemiddel klaagt in de kern dat het hof het beroep van de verdachte op het in artikel 10 EVRM gegarandeerde recht op vrijheid van meningsuiting onvoldoende gemotiveerd heeft verworpen.

Het, onder meer in artikel 10 EVRM gegarandeerde, recht op vrijheid van meningsuiting staat aan een strafrechtelijke veroordeling voor eenvoudige belediging in de zin van artikel 266 Sr niet in de weg als zo'n veroordeling een op grond van artikel 10 lid 2 EVRM toegelaten – te weten: een bij de wet voorziene, een gerechtvaardigd doel dienende en daartoe een in een democratische samenleving noodzakelijke – beperking van de vrijheid van meningsuiting vormt.

Daarvan is in de regel sprake bij uitlatingen die aanzetten tot geweld, haat of discriminatie en onverdraagzaamheid, of uitlatingen die om andere redenen strijdig zijn met de grondbeginselen van de democratische rechtsstaat.

Als het gaat om andere uitlatingen moet de strafrechter – mede in het licht van de rechtspraak van het EHRM over artikel 10 EVRM – bij de beoordeling van de strafbaarheid van een uitlating wegens eenvoudige belediging in voorkomend geval rekening houden met (i) de bewoordingen van die uitlating en de vraag of sprake is van een waardeoordeel of een feitelijke beschuldiging, (ii) de context waarin de uitlating is gedaan, waaronder ook (de functie van) de persoon die de uitlating deed en (de functie van) de persoon op wie de uitlating betrekking heeft, (iii) de manier van openbaarmaking van de uitlating, (iv) de vraag of de uitlating een bijdrage kan leveren aan het publieke debat of een uiting is van artistieke expressie, en (v) de vraag of de uitlating onnodig grievend is.

Bij de beoordeling van de vraag of een uitlating onnodig grievend is, moet, als het gaat om een uitlating door een politicus in het kader van het publieke debat – het politieke debat daaronder begrepen – onder ogen worden gezien enerzijds het belang dat de betreffende politicus daadwerkelijk in staat moet zijn zaken van algemeen belang aan de orde te stellen ook als zijn uitlatingen kunnen kwetsen, choqueren of verontrusten, maar anderzijds ook de verantwoordelijkheid die de politicus in het publieke debat draagt om te voorkomen dat hij uitlatingen verspreidt die strijdig zijn met de wet en met de grondbeginselen van de democratische rechtsstaat. (Vgl. HR 16 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3583.)

Tot slot moet de strafrechter zich ervan rekenschap geven dat het strafrechtelijke optreden als geheel – waaronder ook de bestraffing – niet zo ingrijpend mag zijn dat daarvan een ‘chilling effect’ uitgaat op personen die gebruik willen maken van hun recht op vrijheid van meningsuiting.

Over de vraag onder welke omstandigheden sprake kan zijn van een beperking van de vrijheid van meningsuiting van een politicus die zich uitlaat over (laakbaar) gedrag van een andere politicus heeft het EHRM in zijn uitspraak van 28 juli 2020, nr. 53028/14 (*Monica Macovei/Roemenië*) overwogen:

‘72. In this connection, the Court reiterates that freedom of expression constitutes one of the essential foundations of a democratic society and one of the basic conditions for its progress and for each individual’s self-fulfilment. Subject to paragraph 2 of Article 10, it is applicable not only to “information” or “ideas” that are favourably received or regarded as inoffensive or as a matter of indifference, but also to those that offend, shock or disturb. Such are the demands of that pluralism, tolerance and broadmindedness without which there is no “democratic society”. As set forth in Article 10, this freedom is subject to exceptions, which must, however, be construed strictly, and the need for any restrictions must be established convincingly (see, among other authorities, *Perna v. Italy* [GC], no. 48898/99, § 39 (a), ECHR 2003 V; and *Paraskevopoulos v. Greece*, no. 64184/11, § 29, 28 June 2018).

73. The test of whether the interference was “necessary in a democratic society” requires the Court to determine whether it corresponded to a “pressing social need”. The Contracting States have a certain margin of appreciation in assessing whether such a need exists, but it goes hand in hand with European supervision, embracing both legislation and the decisions applying it, even those given by an independent court. The Court is therefore empowered to give the final ruling on whether a “restriction” is reconcilable with freedom of expression as protected by Article 10 (see, for example, *Tuşalp v. Turkey*, nos. 32131/08 and 41617/08, § 41, 21 February 2012; and *Paraskevopoulos*, cited above, § 30).

74. The Court's task in exercising its supervisory function is not to take the place of the competent domestic courts, but rather to review under Article 10 the decisions they have taken pursuant to their power of appreciation. In particular, the Court must determine whether the reasons adduced by the national authorities to justify the interference were "relevant and sufficient" and whether the measure taken was "proportionate to the legitimate aims pursued". In doing so, the Court has to satisfy itself that the national authorities applied standards which were in conformity with the principles embodied in Article 10 and, moreover, that they relied on an acceptable assessment of the relevant facts (see *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France* [GC], nos. 21279/02 and 36448/02, § 45, ECHR 2007 IV; and *Frisk and Jensen v. Denmark*, no. 19657/12, § 51, 5 December 2017).

75. In this connection, the Court reiterates that in order to assess the justification of an impugned statement, a distinction needs to be made between statements of fact and value judgments. While the existence of facts can be demonstrated, the truth of value judgments is not susceptible of proof. The requirement to prove the truth of a value judgment is impossible to fulfil and infringes freedom of opinion itself, which is a fundamental part of the right secured by Article 10. The classification of a statement as a fact or as a value judgment is a matter which in the first place falls within the margin of appreciation of the national authorities, in particular the domestic courts. However, even where a statement amounts to a value judgment, there must exist a sufficient factual basis to support it, failing which it will be excessive (see, *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark* [GC], no. 49017/99, § 76, ECHR 2004 XI; *Makraduli v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, nos. 64659/11 and 24133/13, § 62, 19 July 2018; and *Paraskevopoulos*, cited above, § 32). In exercising its supervisory jurisdiction, the Court must look at the impugned interference in the light of the case as a whole, including the status of the applicant and that of the plaintiff in the domestic proceedings, the content of the critical comments held against the applicant, as well as the context and the manner in which they were made public (see *Lykin v. Ukraine*, no. 19382/08, § 25, 12 January 2017; and *Makraduli*, cited above, § 62), bearing in mind that assertions about matters of public interest may, on that basis, constitute value judgments rather than statements of fact (see *Makraduli*, cited above, § 62) and that an applicant clearly involved in a public debate on an important issue is required to fulfil a no more demanding standard than that of due diligence as in such circumstances an obligation to prove the factual statements may deprive him or her of the protection afforded by Article 10 (see *Makraduli*, cited above, § 75, with further references).

76. When called upon to examine the necessity of an interference in a democratic society in the interests of the "protection of the reputation or rights of others", the Court may be required to ascertain whether the domestic authorities struck a fair balance when protecting two values guaranteed by the Convention which may come into conflict with each other in certain cases,

namely, on the one hand, freedom of expression protected by Article 10, and on the other, the right to respect for private life enshrined in Article 8 (see *Axel Springer AG v. Germany* [GC], no. 39954/08, § 84, 7 February 2012). In order for Article 8 to come into play, however, an attack on a person's reputation must attain a certain level of seriousness and be carried out in a manner causing prejudice to personal enjoyment of the right to respect for private life (see *Axel Springer AG*, cited above, § 83; and *Bédat v. Switzerland* [GC], no. 56925/08, § 72, ECHR 2016).

77. Where the right to freedom of expression is being balanced against the right to respect for private life, the relevant criteria laid down in the Court's case-law include: (a) contribution to a debate of general interest; (b) how well known the person concerned is and what the subject of the report was; (c) prior conduct of the person concerned; (d) method of obtaining the information and its veracity; (e) content, form and consequences of the report and (f) severity of the sanction imposed (see *Von Hannover v. Germany (no. 2)* [GC], nos. 40660/08 and 60641/08, §§ 108-13, ECHR 2012; *Axel Springer AG*, cited above, §§ 89-95, *Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland* [GC], no. 931/13, §§ 165-66, ECHR 2017 (extracts); and *Falzon v. Malta*, no. 45791/13, § 55, 20 March 2018).

78. As regards, in particular, protection of the rights of politicians, the Court has held that while freedom of expression is important for everybody, it is especially so for elected representatives of the people. They represent the electorate, draw attention to their preoccupations and defend their interests. Accordingly, interferences with their freedom of expression call for the closest scrutiny on the part of the Court (see *Castells v. Spain*, 23 April 1992, § 42, Series A no. 236; *Lombardo and Others v. Malta*, no. 7333/06, § 53, 24 April 2007; and *Lewandowska-Malec v. Poland*, no. 39660/07, § 60, 18 September 2012).

79. The Court has also held that a distinction has to be made between private individuals and persons acting in a public context, as political figures or public figures. Accordingly, whilst a private individual unknown to the public may claim particular protection of his or her right to private life, the same is not true of public figures in respect of whom limits of critical comment are wider, as they are inevitably and knowingly exposed to public scrutiny and must therefore display a greater degree of tolerance (see *Milisavljević v. Serbia*, no. 50123/06, § 34, 4 April 2017; and *Prunea v. Romania*, no. 47881/11, § 30, 8 January 2019). A politician is certainly entitled to have his reputation protected, even when he is not acting in his private capacity, but in such cases the requirements of that protection have to be weighed against the interests of the open discussion of political issues (see, among other authorities, *Lykin*, cited above, § 26).

80. The Court has also held that Article 10 of the Convention does not, however, guarantee a

wholly unrestricted freedom of expression even in respect of coverage of matters of serious public concern. Under the terms of paragraph 2 of the Article the exercise of this freedom carries with it “duties and responsibilities”, which are liable to assume significance when there is a question of attacking the reputation of private individuals and undermining the “rights of others”. Thereby, the information conveyed on issues of general interest is subject to the proviso that the party concerned is acting in good faith in order to provide accurate and reliable information (see *Barata Monteiro da Costa Nogueira and Patrício Pereira v. Portugal*, no. 4035/08, § 31, 11 January 2011, with further references; and *Kurski v. Poland*, no. 26115/10, § 56, 5 July 2016).

81. Lastly, the Court reiterates that where the national authorities have weighed up the freedom of expression with the right to private life in compliance with the criteria laid down in the Court’s case-law, strong reasons are required if it is to substitute its view for that of the domestic courts (see *Von Hannover*, cited above, § 107; *Axel Springer AG*, cited above, § 88; and *Frisk and Jensen v. Denmark*, cited above, § 54).’

Op de terechtzitting in hoger beroep heeft de verdediging het verweer gevoerd dat een strafrechtelijke veroordeling van de verdachte in strijd zou zijn met artikel 10 EVRM. Wat betreft de context van de uitlatingen houdt dit verweer in de kern in dat een ander dan de wethouder, namelijk de voorzitter van een retailcommissie, niet integer zou hebben gehandeld bij het opstellen van een adviesrapport over een vergunningsaanvraag van een bedrijf waar de verdachte in het verleden werkzaam was. Omdat de verdachte de vermeende corruptie binnen de lokale politiek aan de kaak wilde stellen, beschuldigde hij wethouder [aangever] ervan verantwoordelijk te zijn voor het plegen van valsheid in geschrift.

Het hof heeft het gevoerde verweer verworpen en in dat verband vastgesteld dat de verdachte – die lid is van de gemeenteraad [plaats] – op de openbare Facebookpagina ‘Fractie [verdachte]’ een wethouder van die gemeente heeft beschuldigd verantwoordelijk te zijn voor het plegen van een misdrijf, te weten valsheid in geschrift, hem onder meer een ‘professionele pathologische leugenaar’ heeft genoemd en heeft gesteld dat hij ‘over lijken gaat om zijn leugens te verbergen’ en daarbij, kort gezegd, misbruik maakt van zijn positie en contacten. Het hof heeft verder vastgesteld dat deze beschuldigingen ‘zonder enige context of onderbouwing’ op die openbare Facebookpagina zijn geplaatst.

Op deze vaststellingen heeft het hof zijn oordeel gebaseerd dat de uitlatingen van de verdachte niet vallen onder de bescherming van artikel 10 EVRM en als belediging in de zin van artikel 266 lid 1 Sr kunnen worden gekwalificeerd, nu de uitlatingen geen bijdrage kunnen leveren aan het publieke debat en er niet toe strekken een oordeel te geven over de behartiging van openbare belangen, maar ‘louter grievend’ zijn en er enkel toe strekken de

betreffende wethouder in een kwaad daglicht te zetten, en onmiskenbaar de eer en goede naam van die wethouder aantasten.

Daarmee heeft het hof ten eerste tot uitdrukking gebracht dat het de uitlatingen van de verdachte, mede gelet op de bewoordingen daarvan, beschouwt als niet meer dan een ongefundeerde persoonlijke aanval op de wethouder en ten tweede dat het hof de verdediging niet volgde voor zover aan haar betoog ten grondslag lag dat de verdachte te goeder trouw een op feiten gebaseerde bijdrage wilde leveren aan het publieke debat. Deze oordelen van het hof geven niet blijk van een onjuiste rechtsopvatting en zijn, ook in het licht van het gevoerde verweer, niet onbegrijpelijk. Ook voor het overige blijkt niet dat het hof – dat de verdachte heeft veroordeeld tot een taakstraf van twintig uren – het onder 2.4 weergegeven kader heeft miskend.

Het cassatiemiddel faalt.

De redactie, februari 2025

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 04-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:171

Zaaknummer: 23/03573

Rechters: V. van den Brink, A.L.J. van Strien, A.E.M. Röttgering, M. Kuijer en R. Kuiper

Advocaten: T. Straten

Wetsartikelen: 266 Sr en 10 EVRM

RECHTSPRAAK

Kon het hof bij de oplegging van de ISD-maatregel eerdere ISD-maatregelen betrekken, en heeft het hof in strijd met artikel 38p lid 5 Sr ten onrechte een behandeling als bijzondere voorwaarde gesteld zonder verdachtes bereidheid daartoe?

Kon het hof bij de oplegging van de ISD-maatregel eerdere ISD-maatregelen betrekken, en heeft het hof in strijd met artikel 38p lid 5 Sr ten onrechte een behandeling als bijzondere voorwaarde gesteld zonder verdachtes bereidheid daartoe?

Wenk

Beoordeling van het eerste cassatiemiddel

Het cassatiemiddel klaagt onder meer dat het hof, bij zijn oordeel dat is voldaan aan de vereisten voor het opleggen van de ISD-maatregel, ten onrechte heeft betrokken de vorige aan de verdachte opgelegde ISD-maatregel en daaraan voorafgaande veroordelingen.

De memorie van antwoord bij het wetsvoorstel dat heeft geleid tot de invoering van de ISD-maatregel (Wet van 9 juli 2004 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en de Penitentiaire beginselenwet (plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders), *Stb.* 2004, 351) houdt onder meer in:

‘De stelselmatige dader die na beëindiging van de ISD opnieuw recidiveert, kan opnieuw in aanmerking komen voor de ISD, indien aan de daarvoor geldende voorwaarden is voldaan. Ingevolge artikel 38m, eerste lid, onderdeel 2°, Wetboek van Strafrecht (Sr) kunnen «oude» veroordelingen die in aanmerking zijn genomen bij de veroordeling tot de ISD, en de onherroepelijke veroordeling tot die ISD in aanmerking worden genomen bij de hernieuwde toepassing van die bepaling. Voor de toepassing daarvan is dus niet vereist dat na beëindiging van de ISD eerst weer drie nieuwe veroordelingen moeten plaatsvinden in een periode van vijf jaar voorafgaande aan het nieuwe feit.’

(Kamerstukken I 2003/04, 28980, D, p. 2.)

Het oordeel van het hof dat de rechter voor de toepassing van artikel 38m lid 1 aanhef en onder 2° Sr ook de veroordeling van de verdachte (in de vijf jaren voorafgaand aan het door hem begane feit) tot een inmiddels ten uitvoer gelegde ISD-maatregel in zijn beoordeling kan betrekken, is dus juist.

Voor zover het cassatiemiddel hierover klaagt, faalt het.

Beoordeling van het tweede cassatiemiddel

Het cassatiemiddel klaagt onder meer dat het hof in strijd met artikel 38p lid 5 Sr bij de opgelegde voorwaardelijke ISD-maatregel als bijzondere voorwaarde heeft gesteld dat de verdachte zich klinisch laat behandelen, zonder dat de verdachte zich bereid heeft verklaard die behandeling te ondergaan.

De rechter die bij het opleggen van een voorwaardelijke ISD-maatregel de in artikel 38p lid 5 Sr bedoelde voorwaarde stelt dat de verdachte zich ambulante of intramuraal laat behandelen, moet er in de motivering van zijn beslissing blijk van geven dat de verdachte zich bereid heeft verklaard die behandeling te ondergaan (vgl., over de in artikel 38m lid 1 Sr genoemde vereisten voor het opleggen van de ISD-maatregel, HR 10 oktober 2023, ECLI:NL:HR:2023:1421, r.o. 2.4).

Het hof heeft in zijn overwegingen het advies van de reclasseringsinstelling [...] van 11 februari 2021 betrokken, dat onder meer inhoudt: 'In gesprek vertelt betrokkene meermaals dat hij open staat voor een klinisch behandeltraject. Dit in tegenstelling tot zijn vorige ISD-maatregel waarin hij stellig bleef aangeven dat hij niet klinisch opgenomen wilde worden. (...) Gezien de motivatie die betrokkene momenteel laat zien, willen wij hem de kans bieden om een klinisch behandeltraject te doorlopen met als doel stabiliteit creëren op de leefgebieden waardoor de kans op recidive afneemt.' Tegen deze achtergrond heeft het hof overwogen dat 'de verdachte thans hulpverlening lijkt te accepteren'. Daarmee heeft het hof als zijn oordeel tot uitdrukking gebracht dat de verdachte zich bereid heeft verklaard de behandeling als bedoeld in artikel 38p lid 5 Sr te ondergaan, en heeft het aan de opgelegde voorwaardelijke ISD-maatregel bijzondere voorwaarden verbonden die onder meer inhouden dat de verdachte zich klinisch en ambulante laat behandelen. Dat oordeel van het hof is niet toereikend gemotiveerd, in aanmerking genomen dat wat door de raadsman van de verdachte op de terechtzitting in hoger beroep van 22 augustus 2022 naar voren is gebracht, niet anders kan worden opgevat dan dat de verdachte niet de in artikel 38p lid 5 Sr bedoelde bereidheid heeft.

De klacht is gegrond. Dat brengt mee dat bespreking van het restant van het cassatiemiddel

niet nodig is.

De redactie, februari 2025

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 04-02-2025

ECLI: ECLI:NL:HR:2025:169

Zaaknummer: 22/03416

Rechters: V. van den Brink, T. Kooijmans en R. Kuiper

Advocaten: C.J.M. Jansen

Wetsartikelen: 38m Sr en 38p Sr